

Fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge

- En analyse af betingelserne, omfanget og behovet for en præcisering heraf

Udarbejdet af:

Signe Zenia Stengaard Jepsen
10. semester

Kandidatspeciale
Cand.Jur.
Afleveringsdato: 12.05.2016
Antal anslag: 163.308

Michelle Rahbek Thomsen
10. semester

Vejleder:
Trine Schultz

Indholdsfortegnelse

Del I: Indledning, gældende ret samt almindelige principper	4
Kapitel 1	5
Indledning, afgrænsning og metode	5
1.1 Indledning	5
1.2 Formål og problemformulering	6
1.3 Afgrænsning	6
1.4 Begrebsafklaring	8
1.5 Metode	9
Kapitel 2	11
Gældende ret	11
2.1 Barnets og den unges sikrede rettigheder	11
2.1.1 Rettigheder i medfør af Grundloven	11
2.1.1.1 Ret til personlig frihed	11
2.1.1.2 Ret til boligens ukrænkelighed	12
2.1.2 Rettigheder i medfør af Menneskerettighedskonventionen	12
2.1.2.1 Ret til forbud mod tortur	13
2.1.2.2 Ret til frihed og personlig sikkerhed	13
2.1.2.3 Ret til privatliv og familieliv	14
2.1.3 Barnets bedste	16
2.2 Hjemlen til fysisk magtanvendelse	17
2.3 Nødret og nødværge	18
Kap. 3	20
Almindelige principper for fysisk magtanvendelse	20
3.1 Forvaltningsretlige principper	20
3.1.1 Legalitetsprincippet	20
3.1.2 Proportionalitetsprincippet	21
3.1.2.1 Mindsteindgrebsprincippet	22
3.1.2.2 Egnethedsbetragtninger	22
3.2 Konkrete principper	23
3.2.1 Omsorgspligten	23
3.2.1.1 Personkredsen	24
3.2.1.2 Omfanget af anbringelsesstedernes omsorgspligt	24
3.2.1.3 Grænsen mellem fysisk magtanvendelse og omsorgspligten	25
3.2.2 Anstaltsbetragtninger	26
3.3 Delkonklusion	27

Del II: Analyse af fysisk magtanvendelse samt omfanget heraf	29
Kap. 4	30
Introduktion til analysen	30
Kap. 5	32
Fastholdelse og føren	32
5.1 De specifikke betingelser	32
5.1.1 Fortsat ophold uforsvarligt	32
5.1.2 Forhindre skade på sig selv eller andre	33
5.1.3 Skade på ting	34
5.2 Omfanget af fastholdelse og føren	35
5.2.1 Om refleksionstid	35
5.2.2 Om hygiejnesituationer	37
5.2.3 Om indelåsning	37
5.2.4 Om at bære barnet eller den unge	38
5.2.5 Om fysisk guidning	39
5.3 Delkonklusion	40
Kap. 6	41
Tilbageholdelse	41
6.1 Den specifikke betingelse	41
6.2 Omfanget af tilbageholdelse	42
6.3 Delkonklusion	44
Kap. 7	45
Personundersøgelse og undersøgelse af opholdsrum	45
7.1 De specifikke betingelser	45
7.2 Omfanget af undersøgelse af opholdsrum	46
7.3 Omfanget af personundersøgelse	47
7.4 Rammerne for undersøgelsen	48
7.5 Delkonklusion	49
Del III: Afslutning og perspektivering	51
Kap. 8	52
Konklusion	52

Kap. 9	55
Perspektivering	55
Kap. 10	57
English abstract	57
Kap. 11	59
Litteraturliste	59

Del I: Indledning, gældende ret samt almindelige principper

Kapitel 1 Indledning, afgrænsning og metode

1.1 Indledning

I juni 2013 blev der nedsat et magtanvendelsesudvalg af det daværende Social - og Integrationsministerium. Udvalget blev oprettet på baggrund af en række inspektionsbesøg, som Folketingets Ombudsmand (herefter Ombudsmanden) havde foretaget. Formålet med udvalget var, at reglerne for fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge skulle klarlægges. Undersøgelsen vedrører alle former for kommunale anbringelser, herunder plejefamilier, opholdssteder, døgninstitutioner og sikrede afsnit / afdelinger.¹

Til brug for udvalgets arbejde udarbejdede Rambøll, en rådgivervirksomhed, en rapport for at klarlægge praksis på området. Af en tabel i rapporten fremgår det, at der for eksempel på døgninstitutioner for anbragte børn og unge, er 52 % af personalet, der svarer, at de månedligt eller oftere står i en situation, hvor et barn eller en ung fastholdes, mens der samtidig er 10 % af personalet på de samme typer institutioner, der svarer, at de aldrig står i en sådan situation.

Tallene kan give anledning til undren, idet anbringelsessteder² er forpligtede til at overholde den samme lovgivning, fordi de er underlagt den samme tilsynsmyndighed, jf. bekendtgørelse om magtanvendelse over for børn og unge anbragt uden for hjemmet³ (herefter magtbekendtgørelsen) § 42, stk. 6. Dermed burde der også være kontinuitet blandt anbringelsesstederne i forhold til anvendelsen af magt overfor anbragte børn og unge. Da undersøgelsen viser, at det ikke er tilfældet kan det skabe en formodning om, at der kan være tvivl om, hvad betingelserne for – og omfanget af fysisk magtanvendelse er. Denne antagelse konkluderes også i rapporten, hvoraf det fremgår, at der ikke er enighed blandt anbringelsesstederne om, hvornår et indgreb overfor et barn eller en ung anses for at være fysisk magtanvendelse.⁴

Det bekræftes yderligere af en anden tabel i rapporten, hvor en medarbejder fra et opholdssted i et spørgeskema anfører, at "Det er magtanvendelse at guide tandbørstning", mens en medarbejder fra en almindelig døgninstitution⁵ anfører, at "Det er ikke magtanvendelse, når man lægger en hånd på en 4-årig og fører tandbørsten".⁶ Selvom anbringelsesstederne er underlagt samme regelsæt om fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge, opfattes den samme situation alligevel på to forskellige måder – medarbejderen på opholdsstedet anser det som fysisk magtanvendelse, og medarbejderen på den almindelige døgninstitution gør ikke.

Magtbekendtgørelsen foreskriver i § 1, stk. 1, 3. pkt., at magtanvendelse skal begrænses til det absolut nødvendige og i øvrigt skal stå i rimeligt forhold til det, der søges opnået. Det betyder ifølge

---

¹ Betænkning nr. 1515, 2015: *Om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt (...)* s. 78.

² Defineret efter Lov om Social Service § 66, stk. 1.

³ Bekendtgørelse nr. 186 af 20.02.2015: *Om magtanvendelse over for børn og unge anbragt uden for hjemmet.*

⁴ Rambøll-rapporten s. 8.

⁵ Anbringelsessteder, herunder almindelige døgninstitutioner og opholdssteder, er definatorisk adskilt alene efter, hvordan de er organiseret og herunder, hvordan stedet finansieres - opholdsstederne er organiseret i privat ejerskab, hvor døgninstitutionerne drives af myndighederne, jf. Hartoft, Hanne: *Magtanvendelse over for anbragte børn og unge* s. 156.

⁶ Rambøll-rapporten s. 12.

vejledning nr. 9,⁷ at anbringelsesstederne i videst muligt omfang helt skal undgå at anvende magt overfor anbragte børn og unge.⁸

Når rapporten fra Rambøll konkluderer, at der ikke er enighed blandt anbringelsesstederne om, hvornår et indgreb er fysisk magtanvendelse, og det samtidig fremgår af magtbekendtgørelsen og vejledning nr. 9, at anbringelsesstederne i videst muligt omfang skal undgå at anvende magt overfor anbragte børn og unge, giver det anledning til at stille spørgsmål ved, om anbringelsesstederne kan opfylde formålet med magtbekendtgørelsen, hvis der er uenighed om, hvad betingelserne for – og omfanget af fysisk magtanvendelse egentlig er.

1.2 Formål og problemformulering

Det er reguleret i både Lov om Social Service (herefter serviceloven) og magtbekendtgørelsen, at magtanvendelse overfor anbragte børn og unge kun skal ske i de tilfælde, hvor det ikke kan undgås. I magtbekendtgørelsen har lovgiver endvidere forsøgt at præcisere betydningen heraf, men som det fremgår af rapporten fra Rambøll, er der stadig tvivl om, hvornår et indgreb overfor anbragte børn og unge er fysisk magtanvendelse.

Formålet med denne afhandling er derfor at klarlægge, hvad der er henholdsvis tilladt fysisk magtanvendelse og ikke tilladt fysisk magtanvendelse efter magtbekendtgørelsen og samtidig også undersøge, om der er behov for en præcisering af betingelserne for – og omfanget af fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge i lovgivningen.

Dette vil blive belyst via følgende problemformulering:

Hvad er betingelserne for fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge, hvad er omfanget af hjemlen til fysisk magtanvendelse, og er der behov for en præcisering af betingelserne for - og omfanget af fysisk magtanvendelse i lovgivningen?

1.3 Afgrænsning

Denne afhandling beskæftiger sig med flere forskellige juridiske områder, traditionelt forenet under betegnelsen børneret. Børneret er et bredt område, fordi det ikke er reguleret i en enkelt "børnelov", men i stedet reguleres via et komplekst samspil mellem international og national ret. På internationalt plan reguleres børneretten af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (herefter menneskerettighedskonventionen), EU's Charter om Grundlæggende Rettigheder (herefter EU's charter) og FN's Konvention om Barnets Rettigheder (herefter børnekonvention). I den nationale ret reguleres børneret inden for mange områder, herunder socialretten, strafferetten, familieretten og forvaltningsretten. Det er derfor nødvendigt, at der i denne afhandling afgrænses væk fra visse områder og lovregler for, at problemformuleringen kan behandles i tilstrækkelig grad.

EU's charter art. 24 foreskriver, at børn og unge har ret til den beskyttelse og omsorg, der er nødvendig for deres trivsel, samt at de har ret til at blive hørt. Den foreskriver endvidere, at barnets bedste skal komme i første række, når der sker foranstaltninger vedrørende børn samt, at børn har ret til kontakt med deres forældre. Disse forhold er allerede reguleret i både dansk ret og menneskerettighedskonventionen, hvorfor denne artikel ikke vil indgå yderligere i afhandlingen.

---

⁷ Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge.*

⁸ Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 6.

Børnekonvention regulerer en lang række grundrettigheder vedrørende børn. Børnekonventionen er ratificeret i Danmark i 1991, og der er stor diskussion om, hvorvidt børnekonventionen skal inkorporeres i dansk ret. På nuværende tidspunkt er retstilstanden den, at Danmark ikke har inkorporeret børnekonventionen, men i stedet har tiltrådt en tillægsprotokol til børnekonventionen, der medfører, at børn og unge har mulighed for at klage – dog er det en langsommelig proces, da det kun kan ske efter, at sagen har været igennem alle klageinstanser i Danmark.⁹ Afhandlingen vil derfor kun behandle børnekonventionens artikel 3, som foreskriver det helt grundlæggende princip om barnets bedste.

På nationalt plan reguleres reglerne om myndigheders indgreb overfor børn og unge i serviceloven. Serviceloven er bygget op omkring en proces, hvor kommunen kan opspore børn og unge, der har behov for særlig støtte. Serviceloven foreskriver i forbindelse hermed en proces for, 1) hvordan børn og unge, der har behov for særlig støtte skal opspores, 2) hvilken hjælp, der kan/skal tilbydes, hvis det vurderes, at et barn eller en ung har behov for særlig støtte og 3) muligheden for at anbringe børn og unge, hvis forældrene ikke selv kan varetage deres behov.

Serviceloven regulerer dermed blandt andet processen op til, at et barn eller en ung anbringes, hvorefter reglerne om fysisk magtanvendelse i magtbekendtgørelsen finder anvendelse. Efter opsporingen af barnet eller den unge, foretages der en børnefaglig undersøgelse (populært kaldet en § 50-undersøgelse). Udmunder denne undersøgelse i, at der er behov for særlig støtte, skal der udarbejdes en handleplan, jf. servicelovens § 140. Handleplanen er netop den, der redegør for, hvordan kommunen vil varetage barnets eller den unges særlige behov, jf. servicelovens § 52, herunder hvorfor en eventuel anbringelse efter servicelovens § 66, stk. 1 er nødvendig, og hvilket formål den tjener. Servicelovens §§ 123 - 123 d regulerer magtanvendelse overfor børn og unge, som er anbragt efter servicelovens § 66, stk. 1. Servicelovens §§ 123 - 123 c er hjemlen til magtbekendtgørelsen om magtanvendelse overfor børn og unge anbragt uden for hjemmet. Magtbekendtgørelsen regulerer, hvilken bemyndigelse anbringelsessteder har til at anvende magt overfor anbragte børn og unge.

Denne afhandling har blandt andet til formål at klarlægge, hvad fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge er og processen op til, at barnet eller den unge anbringes, vil derfor ikke blive behandlet yderligere.

Servicelovens § 66, stk. 1, foreskriver, at anbringelsessteder for børn og unge kan være plejefamilier, kommunale plejefamilier, netværksplejefamilier, egne værelser / kollegier / lignende, opholdssteder for børn og unge eller døgninstitutioner, herunder delvist lukkede døgninstitutioner / afdelinger. Denne afhandling vil fokusere på omfanget af fysisk magtanvendelse efter magtbekendtgørelsen. Da magtbekendtgørelsens § 2, stk. 4 foreskriver, at anbringelsessteder efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 1-4 (plejefamilier, kommunale plejefamilier, netværksplejefamilier, egne værelser / kollegier / lignende) ikke har hjemmel til at anvende magt overfor anbragte børn og unge bortset fra de tilfælde, der er nævnt i magtbekendtgørelsens § 2, stk. 3 (nødværge, jf. straffelovens § 13). Denne afhandling vil derfor ikke behandle disse anbringelsessteder yderligere.

---

⁹ Institut for menneskerettigheders hjemmeside om, at børn får mulighed for at klage over Danmark til FN.

Magtbekendtgørelsen opdeler anbringelsessteder efter;

- opholdssteder og
- døgninstitutioner, herunder
  - ikke sikrede døgninstitutioner (herefter almindelig døgninstitution)
  - delvist lukkede døgninstitutioner, herunder
    - sikrede afdelinger
    - ikke sikrede afdelinger (en afdeling, hvor der er samme rettigheder som på en almindelig døgninstitution).
  - sikrede døgninstitutioner, herunder
    - særligt sikrede afdelinger

Denne afhandling vil af pladsmæssige årsager kun behandle brugen af fysisk magtanvendelse overfor børn og unge, der allerede er anbragt på opholdssteder og almindelige døgninstitutioner (herefter defineret under den samlede betegnelse, anbringelsessteder). Bestemmelserne om fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge på de øvrige døgninstitutioner og afdelinger, herunder bestemmelserne om isolation og andre begrænsninger i forbindelse med afsoning, vil derfor ikke blive behandlet yderligere.

1.4 Begrebsafklaring

I forbindelse med afhandlingen, er det nødvendigt at fastlægge betydningen af enkelte begreber, da det sikrer afhandlingens kontinuitet og læserens forståelse.

Magtbekendtgørelsen finder anvendelse på børn og unge anbragt på anbringelsessteder efter servicelovens § 66, stk. 1. Magtbekendtgørelsen finder dog også anvendelse på myndige over 18 år,¹⁰ for eksempel anbragt efter efterværnsbestemmelserne i servicelovens § 68, stk. 12. Denne afhandling definerer dog børn og unge efter den almindelige regel i Lov om Forældreansvar (herefter forældreansvarsloven) § 1, stk. 1, som foreskriver, at børn og unge er umyndige indtil det fyldte 18. år. Afhandlingen vil derfor ikke komme nærmere ind på fysisk magtanvendelse overfor unge over 18 år. Endvidere vil afhandlingen heller ikke behandle børn og unge, som har betydeligt og varigt nedsat psykisk funktionsevne.

Magtbekendtgørelsen giver under visse omstændigheder tilladelse til, at opholdssteder og almindelige døgninstitutioner kan anvende magt i følgende situationer 1) fysisk fastholdelse, 2) føren af barnet eller den unge, 3) tilbageholdelse i 14 dage, 4) personundersøgelse, 5) undersøgelse af opholdsrum, 6) kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og andet samt 7) tilbageholdelse af effekter. Af hensyn til denne afhandlings omfang, har det været nødvendigt at afgrænse væk fra visse typer af magtanvendelse. I denne afhandling defineres fysisk magtanvendelse derfor som en samlebetegnelse for de situationer, hvor der sker fysisk fastholdelse, føren, tilbageholdelse, personundersøgelse og undersøgelse af opholdsrum, hvorfor det også er disse situationer, der vil være genstand for analysen. Dermed afgrænses denne afhandling væk fra kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og andet samt tilbageholdelse af effekter.

---

¹⁰ Hartoft, Hanne: *Magtanvendelse over for anbragte børn og unge* s. 52-53.

1.5 Metode

Da denne afhandlings formål er at klarlægge, hvad betingelserne for fysisk magtanvendelse er, hvad omfanget af fysisk magtanvendelse er samt, om der er behov for en præcisering af betingelserne for – og omfanget af fysisk magtanvendelse i lovgivningen, vil analysen primært foretages ud fra den retsdogmatiske metode. Den retsdogmatiske metode bruges til at klarlægge og beskrive gældende ret,¹¹ hvorfor metoden er egnet til at få klarlagt betingelserne for – og omfanget af fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge. Den retsdogmatiske metode vil blive brugt til at analysere gældende ret om barnets sikrede rettigheder samt omfanget af hjemlen til fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge.

Traditionelt anerkender den retsdogmatiske metode primært offentliggjorte domme fra domstolene til at klarlægge retspraksis på et givent område. Det har dog ved gennemgang af emnet været tydeligt, at der ikke eksisterer meget rets- og administrativ praksis på området, som stammer fra klageorganer, herunder domstolene og Ankestyrelsen. Det kunne derfor tyde på, at fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge ikke har behov for en præcisering af betingelserne og omfanget heraf i lovgivningen. Det er dog denne afhandlings påstand, at forklaringen i stedet skal findes i den målgruppe, der er berettigede til at kunne klage.

Serviceovens § 167, stk. 1, nr. 1 foreskriver, at et barn eller en ung, der er fyldt 12 år kan indbringe afgørelser om anbringelse udenfor hjemmet for Ankestyrelsen. Endvidere kan afgørelser truffet af kommunen generelt indbringes for Ankestyrelsen, jf. serviceovens § 166, stk. 1, hvilket er forældremyndighedsindehaverens hjemmel til at indbringe sager for Ankestyrelsen, for så vidt angår afgørelser, der vedrører barnet eller den unge. Da anbringelser udenfor hjemmet kun kan ske på baggrund af en gennemført § 50-undersøgelse, der har ført til, at barnet eller den unge har behov for særlig støtte,¹² kan der stilles spørgsmål ved, om mængden af rets- og administrativ praksis, herunder manglen på det, er retvisende, fordi der netop er tale om en persongruppe, hvor både forældre samt børn og unge har særlige behov, de ikke selv kan dække. Ydermere kan børn under 12 år ikke klage, fordi de netop er afhængige af, at forældremyndighedsindehaveren klager på deres vegne. Det kan derfor være sparsomt, i hvor stor grad denne målgruppe er repræsenteret i rets- og administrativ praksis. Afsluttende skal det her anføres, at når der på anbringelsesstederne kan være tvivl om, hvorvidt en foranstaltning overfor anbragte børn og unge er fysisk magtanvendelse, må det antages, at denne tvivl også kan være til stede hos eventuelt klageberettigede. Dermed kan der også være foranstaltninger med fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge, der ikke bliver klaget over, fordi der er tvivl om, hvorvidt en foranstaltning berettiger til at klage.

Da der ikke er meget rets- og administrativ praksis fra klageorganerne på området, har det derfor i denne afhandling også været nødvendigt at inddrage udtalelser fra Ombudsmanden samt inspektionsbesøg fra Ombudsmanden, da disse retskilder kan bidrage til at fastlægge, hvad betingelserne for fysisk magtanvendelse er, hvad omfanget af fysisk magtanvendelse er, samt om der er behov for en præcisering af betingelserne for – og omfanget af fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge i lovgivningen.

---

¹¹ Munk-Hansen, Carsten: *Retsvidenskabsteori* s. 86.

¹² Vejledning nr. 9007 af 07.01.2014: *Om særlig støtte til børn og unge og deres familier* s. 160.

Derudover vil denne afhandling også benytte gældende betænkninger og vejledninger til serviceloven og magtbekendtgørelsen, for at klarlægge lovgivers formål med bestemmelserne om fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge og til en analyse af, om dette formål stemmer overens med, hvordan bestemmelserne fortolkes i praksis. Vejledninger er ikke gældende ret, men anses som gode råd, der ikke kræver hjemmel. Vejledningers formål er at sikre ensartethed og udtrykke en opfattelse af gældende praksis.¹³ De kan dermed bidrage til besvarelse af denne afhandlings problemformulering. Det skal dog i tilknytning hertil kommenteres, at det kan undre, at lovgiver ikke har udarbejdet forarbejder til magtbekendtgørelsen, indeholdende formålet og omfanget af tilladt fysisk magtanvendelse. Fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge må anses for at være et indgreb, der kræver klar hjemmel. En yderligere behandling heraf vil kunne finde sted inden for de områder i denne afhandling, hvor det må anses for at være relevant, fordi der for eksempel mangler forarbejder for at kunne konkretisere betingelser, omfang med videre.

Ydermere har Social - og Indenrigsministeren fremsat et lovforslag om voksnes ansvar overfor anbragte børn og unge og hertil en ændring af serviceloven, som forventes at træde i kraft i januar 2017. Forud for fremsættelsen af lovforslaget, blev der udarbejdet en betænkning samt udarbejdet bemærkninger, der knytter sig til de enkelte bestemmelser i det fremsatte lovforslag. Disse vil også blive brugt i analysen til at belyse gældende ret samt til at belyse, om der er behov for en præcisering af betingelserne for – og omfanget af fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge i lovgivningen.

Foruden inddragelse af den nationale lovgivning og fortolkning heraf ved hjælp af den retsdogmatiske metode, så har denne afhandling også fokus på barnets sikrede rettigheder i international lovgivning. Menneskerettighedskonventionen er derfor i denne afhandling blevet inddraget for at bidrage til fastlæggelsen af betingelserne for – og omfanget af fysisk magtanvendelse, og om hvorvidt der er behov for en præcisering heraf i lovgivningen. Menneskerettighedskonventionen fortolkes dynamisk, hvilket betyder, at den skal fortolkes i overensstemmelse med generelle retsprincipper, og at der altid skal fortolkes i lyset af nutidens forhold.¹⁴ Endvidere er det af betydning at inddrage international ret, fordi staterne har en pligt til at fortolke national ret i overensstemmelse med menneskerettighedskonventionen.¹⁵ Betingelserne for – og omfanget af fysisk magtanvendelse skal derfor fortolkes i overensstemmelse med, hvad der er fastlagt i menneskerettighedskonventionen om barnets sikrede rettigheder. Foruden inddragelse af menneskerettighedskonventionen, inddrages også børnekonventionen for at fastlægge begrebet barnets bedste.

---

¹³ Munk-Hansen, Carsten: *Retsvidenskabsteori* s. 339.

¹⁴ Lorenzen, Peer, m.fl.: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 1-9* s. 22-23.

¹⁵ Lorenzen, Peer, m.fl.: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 1-9* s. 42.

Kapitel 2 Gældende ret

2.1 Barnets og den unges sikrede rettigheder

I dette kapitel belyses, hvilke rettigheder, der beskytter barnet eller den unge, når myndigheder anvender magt overfor anbragte børn og unge. Børn og unge er forsøgt beskyttet i en bred vifte af internationale aftaler og nationale love og bekendtgørelser. Det er et kompleks sæt lovregler, som hver især bidrager til reguleringen af barnets og den unges sikrede rettigheder. I følgende kapitel vil de rettigheder, der følger af Danmarks Riges Grundlov (herefter grundloven), børnekonventionen og menneskerettighedskonventionen blive gennemgået. Endvidere vil hjemlen til fysisk magtanvendelse også blive gennemgået.

2.1.1 Rettigheder i medfør af Grundloven

Grundloven indgår i et hierarki af skrevne retskilder, hvor grundloven er den højest rangerende, idet den regulerer de grundlæggende regler for samfundet.¹⁶ Reglerne er ikke begrænset til kun at beskytte voksne, fordi den almindeligvis også anerkendes til at omfatte børn og unge under 18 år.¹⁷ Det betyder derfor, at de almindelige regler om retten til personlig frihed, jf. grundlovens § 71 og retten til boligens ukrænkelighed, jf. grundlovens § 72 finder anvendelse på fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge. Da disse to bestemmelser er grundlovssikrede, skal der et stærkt hjemmelskrav til for at kunne fravige dem.

2.1.1.1 Ret til personlig frihed

Grundlovens § 71, stk. 1 foreskriver, at den personlige frihed er ukrænkelig. Dermed kan børn og unge som hovedregel ikke frihedsberøves. Anbringelsen af et barn eller en ung udenfor hjemmet må i ethvert tilfælde anses som værende så indgribende en foranstaltning, at det altid vil være et indgreb i retten til den personlige frihed.¹⁸ Det vil sige, at uanset om der sker en frivillig anbringelse eller en tvangsanbringelse, så vil det være et indgreb i den personlige frihed for barnet eller den unge. Da denne afhandling ikke belyser situationen op til anbringelsen af barnet eller den unge, vil dette forhold ikke blive gennemgået yderligere. Bestemmelsen finder dog også anvendelse ved afgørelse om foranstaltninger overfor børn og unge efter servicelovens kapitel 24 og magtbekendtgørelsen.¹⁹ Grundlovens § 71, stk. 2, foreskriver, at der undtagelsesvist godt kan ske frihedsberøvelse, hvis der er hjemmel i lov.

Bestemmelserne om fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge i servicelovens kapitel 24, foreskriver netop en sådan undtagelse. Det følger blandt andet heraf, at anbragte børn og unge på anbringelsessteder kan tilbageholdes i op til 14 dage efter anbringelsen på anbringelsesstedet, jf. servicelovens § 123c, stk. 1. Stk. 2 til samme bestemmelse foreskriver ydermere en hjemmel til, at nærmere regler om vilkår og procedurer for tilbageholdelse kan fastsættes af Social- og Indenrigsministeren. Nærmere omfang af servicelovens § 123c vil blive gennemgået i dette kapitels afsnit 2.2.

---

¹⁶ Bønsing, Sten: *Almindelig forvaltningsret* s. 32-33.

¹⁷ Christensen, J.P m.fl.: *Dansk statsret* s. 265.

¹⁸ Hartoft, Hanne: *Magtanvendelse over for anbragte børn og unge* s. 75.

¹⁹ Zahle, Henrik: *Danmarks Riges Grundlov med kommentarer* s. 450.

Dermed kan det konkluderes, at der er en hjemmel til frihedsberøvelse, men der vil dog altid være ret til at få prøvet frihedsberøvelsen ved Folketingets Udvalg, som fører grundlovstilsynet, jf. grundlovens § 71, stk. 7.²⁰

2.1.1.2 Ret til boligens ukrænkelighed

Grundlovens § 72, foreskriver, at boligen er ukrænkelig. Husundersøgelse, beslaglæggelse og undersøgelse kan dermed ikke foretages medmindre en lov særegent hjemler en undtagelse eller indgrebet sker efter en retskendelse. Eftersom barnet eller den unge er anbragt på et anbringelsessted, er det ikke deres bolig der krænkes. Retten til boligens ukrænkelig skal dog forstås bredere, idet det omfatter generel undersøgelse af ejendom, der tjener som bolig for den pågældende, uanset om denne er ejer, lejer med videre.²¹ Det betyder derfor også, at det værelse, som barnet eller den unge har som bolig i en anbringelsesperiode er omfattet af bestemmelsen. Derudover omfattes skabe, kommoder med videre, som barnet eller den unge har adgang til samt poser, tasker med videre, som barnet placerer andre steder end i barnets eller den unges eget opholdsrum, for eksempel fælles opholdsrum på anbringelsesstedet.²² Barnets eller den unges opholdsrum samt genstande placeret i fælles opholdsrum er derfor omfattet af beskyttelsen i grundlovens § 72.

Grundlovens § 72 kan fraviges ved en lovbestemmelse, der udtrykkeligt fastsætter, at det pågældende indgreb kan foretages uden retskendelse.²³ Servicelovens § 123a, stk. 2, hjemler en sådan undtagelse, idet det foreskrives, at en leder eller en bemyndiget på et anbringelsessted uden retskendelse kan træffe bestemmelse om at foretage en undersøgelse af barnet eller den unges person eller opholdsrum. Dermed er der hjemmel til at foretage undersøgelse af opholdsrum, beslaglæggelse samt personundersøgelse uden forudgående retskendelse. Bestemmelserne herom vil blive behandlet yderligere i dette kapitels afsnit 2.2.

2.1.2 Rettigheder i medfør af Menneskerettighedskonventionen

Menneskerettighedskonventionen er ligesom grundloven en skreven retskilde, som myndigheder, siden ratificeringen i 1953,²⁴ er forpligtigede til at overholde overfor alle landets borgere, herunder også børn og unge.²⁵ I 1992 blev menneskerettighedskonventionen endvidere inkorporeret ved dansk lov og har siden da været gældende ret.²⁶ Har lovgiver i en lov skrevet noget, der strider mod menneskerettighedskonventionen, vil dette derfor også blive fortolket konventionskomfort.²⁷ Dermed bidrager menneskerettighedskonventionens bestemmelser til de rettigheder som barnet eller den unge har, når anbringelsessteder anvender magt overfor anbragte børn og unge.

Der er til menneskerettighedskonventionen tilknyttet et klageorgan – Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (herefter EMD). Myndigheders overtrædelse af

---

²⁰ Hartoft, Hanne: *Magtanvendelse over for anbragte børn og unge* s. 75.

²¹ Christensen, J.P m.fl.: *Dansk statsret* s. 288.

²² Hartoft, Hanne: *Magtanvendelse over for anbragte børn og unge* s. 272-273.

²³ Zahle, Henrik: *Danmarks Riges Grundlov med kommentarer* s. 460.

²⁴ Lorenzen, Peer, m.fl.: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 1-9 s. 1.*

²⁵ Hartoft, Hanne: *Magtanvendelse over for anbragte børn og unge* s. 47.

²⁶ Munk-Hansen, Carsten: *Retsvidenskabsteori* s. 267.

²⁷ Naur, Eva: *Magtanvendelse over for voksne* s. 83-85.

menneskerettighedskonventionen kan derfor påklages til EMD.²⁸ Derfor er det relevant at omtale menneskerettighedskonventionens art. 3, om retten til forbud mod tortur, art. 5, om retten til frihed og personlig sikkerhed samt art. 8, om retten til privatliv og familieliv, fordi disse er med til at beskytte anbragte børn og unge mod myndigheders fysiske magtanvendelse.

2.1.2.1 *Ret til forbud mod tortur*

Menneskerettighedskonventionens art. 3, foreskriver, at ingen må underkastes tortur og ej heller umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

Nedværdigende behandling defineres ved, at den der udsættes for det, kan få en følelse af frygt, angst eller underlegenhed, som er egnet til at ydmyge eller nedbryde offeret. Det er derfor denne del af menneskerettighedskonventionens art. 3, der skal redegøres for i forhold til fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge, fordi det netop kan føre til, at barnet eller den unge føler sig ydmyget eller, at der i situationen handles i mod barnets eller den unges vilje. Den nedværdigende behandling kan også forekomme i tilfælde, hvor den pågældende, der udsættes for det, tvinges til at handle mod sin vilje eller samvittighed.²⁹

Som et yderligere moment i afvejningen af, om en nedværdigende behandling er kvalificeret til at være et brud på menneskerettighedskonventionens art. 3, indgår det, om formålet med den fysiske magtanvendelse har været at nedværdige eller ydmyge det anbragte barn eller den unge. Det er dog ikke en betingelse, men kan blot inddrages i vurderingen heraf.³⁰ Derudover er det også et vigtigt afvejningsmoment, om barnet eller den unge, der har været udsat for handlingen, selv opfatter situationen som nedværdigende eller ydmygende, jf. Tyrer 25/4 1978 pr 32.³¹

Menneskerettighedskonventionens art. 3, kan på baggrund heraf være med til at beskrive, hvad betingelserne for – og omfanget af fysisk magtanvendelse er. Den nedværdigende behandling kan omfatte fysisk magtanvendelse, men det kan også falde udenfor. Den nedværdigende behandling skal være af en vis karakter for at kunne betegnes som nedværdigende og har behandlingen ikke en sådan intensitet og karakter, at den kan falde indenfor omfanget af fysisk magtanvendelse, kan behandlingen i stedet udgøre et brud på menneskerettighedskonventionens art. 8,³² om retten til privatliv, som vil blive gennemgået i denne afhandlings kapitel 3, afsnit 2.1.2.3.

Bestemmelsen i menneskerettighedskonventionens art. 3 er absolut, og det er staten, der aktivt skal sørge for at beskytte mod risikoen for en nedværdigende behandling.³³ Overtrædelser af forbuddet i menneskerettighedskonventionens art. 3 kan, som tidligere beskrevet, indbringes for EMD, hvis dette ikke overholdes.

2.1.2.2 *Ret til frihed og personlig sikkerhed*

Menneskerettighedskonventionens art. 5, forskriver, at enhver har ret til frihed og personlig sikkerhed. Menneskerettighedskonventionens art. 5, foreskriver dog, at der kan ske undtagelse hertil, hvis det foregår ved de i art. 5, litra a-f nævnte tilfælde, og det sker i overensstemmelse med

²⁸ Lorenzen, Peer, m.fl.: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 1-9 s. 21.*

²⁹ Kjølbro, Jon Fridrik: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere s. 201.*

³⁰ Kjølbro, Jon Fridrik: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere s. 201-202.*

³¹ Lorenzen, Peer, m.fl.: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 1-9 s. 190.*

³² Lorenzen, Peer, m.fl.: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 1-9 s. 190.*

³³ Lorenzen, Peer, m.fl.: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 1-9 s. 181.*

den ved lov foreskrevne fremgangsmåde. Art. 5 foreskriver dermed et dobbelt hjemmelkrav,³⁴ fordi der både skal være hjemmel til det materielle i afgørelsen ved lov, herunder hjemmel til fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge, og også skal være hjemmel til den måde, hvorpå den fysiske magtanvendelse udføres.³⁵ Det blev i Jon-sagen, Nielsen 28/11 1988 fastslået, at beskyttelsen i menneskerettighedskonventionens art. 5 også omfatter mindreårige og aldersgrænsen fastlægges efter gældende national ret.³⁶ Det dobbelte hjemmelkrav betyder altså, at fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge foretaget uden hjemmel, efter national ret dermed som udgangspunkt, ikke er foreneligt med menneskerettighedskonventionens art. 5.

Art. 5, stk. 1, litra d, foreskriver en undtagelse, der er relevant for denne afhandling, fordi den foreskriver, at frihedsberøvelse af en mindreårig kun er tilladt i overensstemmelse med den ved lov foreskrevne fremgangsmåde, hvis det sker med det formål at føre tilsyn med den mindreåriges opdragelse. Formuleringen "tilsyn med hans opdragelse" kan omhandle mange aspekter, men hovedelementet indebærer, at frihedsberøvelsen skal ske af hensyn til - og for at beskytte barnet eller den unge.³⁷

Bestemmelsen omfatter kun fysisk frihedsberøvelse. Andre begrænsninger i bevægelsesfriheden falder derfor udenfor beskyttelsen. Ved vurderingen af, hvorvidt der foreligger en frihedsberøvelse indgår afvejningsmomenterne; foranstaltningens karakter, varighed, virkninger og udførelsesmåder med udgangspunkt i den konkrete situation. Ydermere indgår graden og intensiteten af frihedsberøvelsen.³⁸ Eftersom afvejningsmomenterne bruges til at afgøre, hvorvidt der foreligger frihedsberøvelse, herunder tilbageholdelse, kan disse også bidrage til at fastlægge, hvad betingelserne for – og omfanget af fysisk magtanvendelse er.

Overtrædelser af menneskerettighedskonventionens art. 5, kan ligesom overtrædelse af menneskerettighedskonventionens art. 3 indbringes for EMD.

2.1.2.3 *Ret til privatliv og familieliv*

Menneskerettighedskonventionens art. 8, foreskriver, at enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance. Endvidere foreskrives det i stk. 2 til bestemmelsen, at ingen offentlig myndighed må gøre indgreb i udøvelsen af denne ret, medmindre det sker i overensstemmelse med loven og er nødvendigt i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, den offentlige tryghed eller landets økonomiske velfærd, for at forebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder.

Formuleringen af menneskerettighedskonventionens art. 8 er bred. Det giver dermed de nationale myndigheder en vid skønsmargin. Der er derfor ikke en entydig definition af, hvad indgreb i retten til privatliv og familieliv indebærer.³⁹ Beskyttelsen er endvidere ikke fastlagt i hvert enkelt begrebs selvstændige indhold, men er fastlagt efter, om art. 8 som helhed er anvendelig eller ej. Dermed kan

---

³⁴ Hartoft, Hanne: *Magtanvendelse over for anbragte børn og unge* s. 76.

³⁵ Bønsing, Sten: *Almindelig forvaltningsret* s. 473.

³⁶ Lorenzen, Peer, m.fl.: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 1-9* s. 290 + 313.

³⁷ Kjølbro, Jon Fridrik: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere* s. 299.

³⁸ Kjølbro, Jon Fridrik: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere* s. 271.

³⁹ Lorenzen, Peer, m.fl.: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 1-9* s. 642-643.

det også fastlægges, at beskyttelsen følger personen uafhængigt af, hvor personen geografisk befinder sig.⁴⁰

Begrebet familieliv knytter sig hovedsagligt til foranstaltningerne forud for anbringelsen af barnet eller den unge på et anbringelsessted og barnet eller den unges ret til samvær og kontakt med sin familie. Eftersom dette ikke behandles i denne afhandling vil retten til familieliv derfor heller ikke blive belyst yderligere.

Det er fastlagt, at respekt for privatlivet omfatter den personlige integritet, identitet og autonomi, hvilket betyder, at begrebet respekt for privatlivet også omfatter respekten til selvbestemmelse. Der skal i vurderingen af, om der er foretaget indgreb i retten til privatlivet, foretages en vurdering af graden og intensiteten af indgrebet.⁴¹

Ydermere beskytter menneskerettighedskonventionens art. 8 respekt for hjemmet, hvilket er omfattet af en bredere forståelse af begrebet privatliv. Det skal ses i lyset af, at indgreb i en persons hjem, kan være af en sådan foranstaltning, at der sker indgreb i både bolig og privatliv.⁴² Den beskyttelse der ydes efter menneskerettighedskonventionens art. 8, kræver, at en given lokalitet udgør den pågældende persons aktuelle bolig.⁴³

Det kan diskuteres, hvorvidt et barn eller en ung, der er anbragt udenfor hjemmet på et anbringelsessted er omfattet af beskyttelsen i menneskerettighedskonventionens art. 8, eftersom der ikke for deres vedkommende er tale om en bolig. Ved gennemgangen af grundlovens § 72, om boligens ukrænkelighed, blev det konstateret, at begrebet bolig omfattede barnets eller den unges værelse på det pågældende anbringelsessted. Begrebet hjem er i menneskerettighedskonventionens art. 8, heller ikke begrænset til kun at omfatte bolig. Der lægges i stedet vægt på den vedvarende tilknytning til et bestemt sted og ikke på, om der er tale om en ejer- eller lejebolig eller en del af en bolig, for eksempel et værelse, hvorfor det ikke nødvendigvis kræves, at der er adkomst eller brugsret til boligen.⁴⁴

På baggrund heraf er menneskerettighedskonventionens art. 8 relevant for vurderingen af, hvad betingelserne for – og omfanget af fysisk magtanvendelse er, idet fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge kan udgøre en begrænsning i selvbestemmelsesretten. Ydermere omfatter fysisk magtanvendelse i denne afhandling personundersøgelse og undersøgelse af opholdsrum, hvilket er omfattet af retten til respekt for privatlivet. Eftersom afhandlingen vil søge at fastlægge, hvad betingelserne for – og omfanget af fysisk magtanvendelse er, herunder personundersøgelse og undersøgelse af opholdsrum, er menneskerettighedskonventionens art. 8, om ret til respekt for privatlivet relevant, idet en foranstaltning/indgreb overfor et barn eller en ung, der er anbragt, skal opfylde kravene i menneskerettighedskonventionens art. 8, stk. 2.

Menneskerettighedskonventionens art. 8 indeholder derudover også et legalitetskrav, hvorefter de omfattede rettigheder skal være i overensstemmelse med loven. Endvidere er der også i

---

⁴⁰ Lorenzen, Peer, m.fl.: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 1-9 s. 649.*

⁴¹ Lorenzen, Peer, m.fl.: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 1-9 s. 649-651.*

⁴² Lorenzen, Peer, m.fl.: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 1-9 s. 748.*

⁴³ Lorenzen, Peer, m.fl.: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 1-9 s. 753.*

⁴⁴ Kjølbro, Jon Fridrik: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere s. 619*

bestemmelsen et nødvendighedskrav samt en afgrænsning af de relevante hensyn bag indgrebene i rettighederne. Nødvendighedskravet kan ansues som et proportionalitetskrav, hvorefter formålet med indgrebet skal stå i rimeligt forhold til det middel, der anvendes hertil.⁴⁵ Indgreb foretaget efter menneskerettighedskonventionens art. 8, kan ligeledes efterprøves af EMD.

2.1.3 Barnets bedste

Barnets bedste er ikke en særskilt regel, der alene knytter sig til fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge. Det er et overordnet princip, der altid skal være opfyldt, når der foretages foranstaltninger vedrørende børn og unge. Princippet fremgår flere steder i international og national ret, men særligt børnekonventionens art. 3 og servicelovens § 46 finder anvendelse i relation til fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge. Barnets bedste fremgår både i børnekonventionen og serviceloven, som et overordnet princip, der ikke i sig selv skal behandles, men i stedet er et princip, som altid bør gælde uanset hvilke beslutninger, der træffes i henhold til lov.

Børnekonventionens art. 3 foreskriver, at barnets bedste skal komme i første række i alle foranstaltninger vedrørende børn, hvad enten disse udøves af offentlige eller private institutioner for socialt velfærd, domstole, forvaltningsmyndigheder eller lovgivende organer. Når et anbringelsessted anvender magt overfor anbragte børn og unge, har de derfor pligt til at varetage og overholde børnekonventionens art. 3.

Til børnekonventionen er der udarbejdet nogle generelle bemærkninger af FN's Børnekomité – "General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or hers best interests taken as a primary consideration" (herefter generelle bemærkninger). Af de generelle bemærkninger fremgår det, at "best interest" skal forstås som et dynamisk begreb, der altid knytter sig til det enkelte barn.⁴⁶

De generelle bemærkninger foreskriver ikke nogen generelle eksempler på, i hvilke situationer princippet vil være nødvendigt at varetage, men kommenterer mere overordnet på, at en voksens bedømmelse af et barns bedste ikke er det afgørende for vurderingen, men i stedet, er det ud fra den konkrete situation, hvad der rent objektivt må anses som værende barnets bedste, der er det afgørende. Dette kan bruges til forståelsen af, at myndigheden kan vurdere, at et indgreb overfor et barn eller en ung kan være nødvendigt selvom barnet eller den unge eller dennes forældre ikke er enige. Af de generelle bemærkninger fremgår det også, at princippet om barnets bedste har været brugt i aftaler mellem medlemslandene i FN vedrørende børn siden 1959, hvorfor det kan konkluderes, at inspirationen til anvendelse af begrebet i dansk ret i høj grad er hentet fra princippet i børnekonventionen.

Servicelovens § 46, stk. 1, 2. pkt. foreskriver, at støtte til børn og unge skal ydes med henblik på barnets bedste. Af vejledning nr. 3⁴⁷ fremgår det, at det betyder, at hvis der er konflikt mellem forældrenes interesse og barnets bedste, skal støtten ydes primært ud fra barnets bedste. Samtidig

---

⁴⁵ Lorenzen, Peer, m.fl.: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention art. 1-9 s. 763-764 + 766.*

⁴⁶ General Comment no 14: *On the right of the child to have his or hers best interests taken as a primary consideration s. 3.*

⁴⁷ Vejledning nr. 9007 af 07.01.2014: *Om særlig støtte til børn og unge og deres familier.*

fremhæves det også, at denne prioritering netop foretages på baggrund af børnekonventionens princip om barnets bedste.⁴⁸

Det kan dermed konkluderes, at barnets bedste netop er et underliggende princip, som ikke blot er reguleret i international ret, men også i national ret. Hvis myndighederne, herunder anbringelsesstederne, ikke overholder princippet, vil det derfor være i strid med både national og international ret. Dog er klageprocessen omstændelig, som også tidligere beskrevet.

2.2 Hjemlen til fysisk magtanvendelse

Serviceovens § 11, stk. 1 foreskriver, at kommunen⁴⁹ skal tilrettelægge en indsats der sikrer sammenhæng mellem kommunens generelle og forebyggende arbejde samt den målrettede indsats overfor børn og unge med behov for særlig støtte. Denne indsats er reguleret i serviceovens kapitel 11, om særlig støtte til børn og unge, som i § 46, stk. 1 blandt andet foreskriver, at alt støtte skal ydes med henblik på at sikre barnets og den unges bedste. Det er samme bestemmelse, der giver hjemlen til, at kommunen efter serviceovens § 52, stk. 3, nr. 4 kan anbringe børn og unge uden for hjemmet. Efter foranstaltningerne forud for anbringelsen er gennemført og barnet eller den unge er placeret på det valgte anbringelsessted, jf. serviceovens § 66, bliver reglerne, om fysisk magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten i serviceovens kapitel 24, aktuelle.

Af vejledning nr. 9 fremgår det, at udgangspunktet for indsatsen efter serviceoven er, at indsatsen skal ske med respekt for barnets eller den unges integritet og selvbestemmelse. Reglerne i serviceoven og magtbekendtgørelsen skal beskytte anbragte børn og unge på anbringelsessteder mod overgreb og magtudøvelse.⁵⁰ Fysisk magtanvendelse må derfor kun finde sted i de tilfælde, hvor der er hjemmel hertil i serviceoven og magtbekendtgørelsen.

Da denne afhandling behandler fysisk magtanvendelse på almindelige døgninstitutioner og opholdssteder, er det omfanget af serviceovens § 123, stk. 2, § 123 a, stk. 2-6 og stk. 8 samt § 123 c, der her skal omtales. Dog omhandler § 123, stk. 2 kontrol med barnets eller den unges brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation og da denne type af magtanvendelse ikke behandles i denne afhandling, er det derfor kun § 123 a, stk. 2-6 og stk. 8 samt § 123 c, der her skal redegøres nærmere for.

Serviceovens § 123 a, stk. 2, foreskriver, at ledere på anbringelsessteder uden retskendelse kan træffe bestemmelse om at foretage en undersøgelse af barnets eller den unges person eller opholdsrum, hvis der er bestemte grunde til at antage, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, hvor besiddelsen medfører, at ordensbestemmelser ikke kan overholdes eller, at sikkerhedshensyn ikke kan iagttages.

Dermed er der hjemmel til at anvende den type fysisk magtanvendelse, der er nødvendig for at varetage bestemmelsens hensyn. For en nærmere forståelse af omfanget af hjemlen, skal magtbekendtgørelsens nærmere definitioner analyseres nærmere, hvorfor der henvises til denne afhandlings kapitel 4, 5, 6 og 7.

---

⁴⁸ Vejledning nr. 9007 af 07.01.2014: *Om særlig støtte til børn og unge og deres familier* s. 5.

⁴⁹ Serviceoven anvender betegnelsen kommunalbestyrelsen. I denne afhandling forstås det som kommunen, fordi det i praksis er dem, der træffer beslutningerne.

⁵⁰ Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 7.

Serviceovens § 123 a, stk. 3 foreskriver dog, at en sådan undersøgelse ikke må gennemføres, hvis det vil medføre et uforholdsmæssigt indgreb, henset til ulemperne for barnet eller den unge. Samtidig følger det af samme bestemmelses stk. 4 og 5, at undersøgelsen skal foretages så skånsomt, som omstændighederne tillader, og at det kun helt undtagelsesvist kan foretages af en person af andet køn end barnet eller den unge. Bestemmelsen indeholder dermed et krav om, at alle indgreb skal tillægges en betragtning om proportionalitetsprincippet og mindsteindgrebsprincippet. Disse to principper belyses yderligere i kapitel 3.

Serviceoven hjemler ydermere, at anbragte børn og unge på anbringelsessteder kan tilbageholdes i op til 14 dage efter anbringelsen, jf. § 123 c, stk. 1. Tilbageholdelsen kan dog kun ske, når det er af væsentlig betydning for barnets eller den unges særlige behov for støtte, og det er af afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling.

Dermed giver serviceovens § 123 c anbringelsesstederne en specifik hjemmel til en art introduktionstilbageholdelse af hensyn til blandt andet barnets eller den unges behov for særlig støtte.⁵¹

Sammenfattende kan det dog konstateres, at der i serviceoven ikke er en præcisering af tilfælde, hvor disse hjemlede fysiske magtanvendelser kan finde anvendelse. Serviceovens § 123 a, stk. 8 og § 123 c, stk. 2 foreskriver, at Social- og Indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om procedurerne og vilkårene for den fysiske magtanvendelse. Dette er netop grundlaget for magtbekendtgørelsen, hvorfor en yderligere analyse af denne er nødvendig for at fastlægge, hvad betingelserne for fysisk magtanvendelse er, hvad omfanget af fysisk magtanvendelse er, og om der er behov for en præcisering heraf i lovgivningen. Dette vil blive belyst i kapitel 4, 5, 6 og 7.

2.3 Nødret og nødværge

Straffeloven regulerer en lang række strafbare forhold i relation til angreb på mennesker og genstande, herunder for eksempel straffelovens § 244 om vold. I anerkendelse af, at nogle handlinger foretages i nødværge eller nødret, er der i samme lov dog også indskrevet undtagelser i §§ 13 og 14, som hjemler straffrihed under visse forhold. Idet både serviceoven og magtbekendtgørelsen nævner nødret og nødværge som hjemlede undtagelser, der medfører, at fysisk magtanvendelse kan være akut nødvendigt, skal problemstillingen kort behandles i følgende afsnit.

Nødret og nødværge anerkendes kun i forbindelse med handlinger, der sker af forsvarsmæssig karakter, der er strengt nødvendigt af hensyn til personer, for eksempel på grund af leg, akut sygdom, menneskelige fejl eller lignende. Et tænkt eksempel kunne være en situation, hvor et barn eller en ung på et anbringelsessted truer ansatte eller andre beboere med at slå andre eller sig selv ihjel. Det er dermed en hjemmel, der kun finder anvendelse i ekstraordinære situationer. Bestemmelserne kan derfor ikke anvendes som hjemmelsgrundlag til at foretage jævnlige forekommende tvangsmæssige indgreb, herunder fysisk magtanvendelse efter serviceoven og magtbekendtgørelsen.⁵²

---

⁵¹ Hartoft, Hanne: *Magtanvendelse over for anbragte børn og unge* s. 41.

⁵² Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 44.

Da formålet med denne afhandling er at belyse den hjemlede fysiske magtanvendelse i serviceloven og magtbekendtgørelsen, vil bestemmelserne om nødret og nødværge ikke blive behandlet yderligere.

Kap. 3

Almindelige principper for fysisk magtanvendelse

I følgende kapitel analyseres de grundlæggende principper, der altid skal være opfyldt, når der anvendes magt overfor anbragte børn og unge. Principperne er en kombination af forvaltningsretlige principper, som gælder for alle afgørelser og foranstaltninger, der træffes af offentlige myndigheder samt konkrete principper, der alene knytter sig til foranstaltninger vedrørende anbragte børn og unge. Af forvaltningsretlige principper vil legalitetsprincippet, proportionalitetsprincippet og mindsteindgrebsprincippet blive gennemgået og af konkrete principper, der knytter sig til anbragte børn og unge, vil omsorgsplikten og anstaltsbetragtninger blive gennemgået. Selvom der i visse tilfælde er hjemmel til fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge, skal disse grundlæggende principper altid iagttages ved alle foranstaltninger, der træffes i forbindelse med anvendelse af magt overfor anbragte børn og unge. Principperne er derfor relevante for at kunne belyse, hvad betingelserne for fysisk magtanvendelse er, samt hvad omfanget af fysisk magtanvendelse er.

3.1 Forvaltningsretlige principper

I det følgende vil legalitetsprincippet, proportionalitetsprincippet, mindsteindgrebsprincippet og herunder egnethedsbetragtninger blive gennemgået.

3.1.1 Legalitetsprincippet

Det fremgår af vejledning nr. 9, at fysisk magtanvendelse er baseret på en række grundlæggende principper, herunder legalitetsprincippet.⁵³ Legalitetsprincippet er et forvaltningsretligt grundprincip, der helt overordnet betyder, at der ved alle forvaltningsretlige foranstaltninger gælder et hjemmelskrav. Legalitetsprincippet er derfor et helt overordnet princip, der altid skal overholdes.

Det hjemmelskrav, som legalitetsprincippet indeholder, kan både være et lempet hjemmelskrav og et særligt skærpet hjemmelskrav.⁵⁴ Det lempede hjemmelskrav er relevant i de situationer, hvor en foranstaltning indirekte eller slet ikke berører borgere, mens det skærpede hjemmelskrav er relevant, hvor en foranstaltning direkte berører borgere.⁵⁵ Eftersom denne afhandling omhandler fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge, og den forvaltningsretlige foranstaltning dermed direkte berører barnet eller den unge, er det derfor udelukkende et skærpet hjemmelskrav, der knytter sig hertil.⁵⁶ Dog er der enkelte situationer, hvor anbringelsesstederne har lov til at foretage indgreb overfor anbragte børn og unge af hensyn til husordensregler, anstaltsbetragtningerne, eller af hensyn til barnets trivsel, omsorgsplikten, hvorfor disse principper berører barnet indirekte, og derfor er at betragte som lempede hjemmelskrav. Differentieringen mellem det skærpede og det lempede hjemmelskrav vil dog ikke blive gennemgået yderligere i denne afhandling.

Hvis en forvaltning laver en foranstaltning overfor en borger medfører legalitetsprincippet, at forvaltningen skal henvise til en hjemmel for denne foranstaltning. Denne hjemmel skal i første omgang være foreskrevet ved lov, men kan også være foreskrevet i en lavere retskilde, for eksempel

---

⁵³ Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 8.

⁵⁴ Bønsing, Sten: *Almindelig forvaltningsret* s. 284-287.

⁵⁵ Bønsing, Sten: *Almindelig forvaltningsret* s. 292-293.

⁵⁶ Andersen, Jon: *Socialforvaltningsret* s. 58.

en bekendtgørelse.⁵⁷ Hjemlen til fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge er foreskrevet overordnet i servicelovens kap. 24 og mere dybdegående i magtbekendtgørelsen. For anbringelsesstederne betyder det, at de overholder legalitetsprincippet, hvis de kan henvise til, at den foranstaltning, de foretager overfor et barn eller en ung, har hjemmel i magtbekendtgørelsen.

Dog har Ombudsmanden i en udtalelse, hvor legalitetsprincippet overordnet omtales, konstateret, at jo dybere en foranstaltning griber ind i en borgers forhold, des mere sikker skal den retskildemæssige hjemmel hertil være.⁵⁸ Det må antages, at fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge, er så indgribende en foranstaltning, at det netop må være omfattet af denne konstatering. At den dybere regulering af fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge alene er foreskrevet i bekendtgørelsesform og ikke i en formel lov, kan derfor give anledning til undren.

Denne undren underbygges yderligere af grundloven og menneskerettighedskonventionen, som netop jf. denne afhandlings afsnit 2.1.1 og 2.1.2, også foreskriver, at indgreb i grundrettighederne efter både grundloven og menneskerettighedskonventionens kræver, at der foreligger en tydelig hjemmel hertil, hvilket kan forklares med, at et indgreb i borgeres grundrettigheder typisk i sig selv altid anses som et byrdefuldt indgreb.⁵⁹

Endvidere kan det også konkluderes, at både Ombudsmanden og grundlovens § 71 tilsyn har påpeget, at det eksisterende hjemmelgrundlag for fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge ikke er tilstrækkeligt.⁶⁰

Herudfra kan det konstateres, at legalitetsprincippet er en helt overordnet betingelse, som skal overholdes, når der anvendes fysisk magt overfor anbragte børn og unge. Anbringelsesstederne overholder dog dette princip, hvis det sker indenfor de rammer som serviceloven og magtbekendtgørelsen giver hjemmel til. Derudover kan det også konstateres med henvisning til Ombudsmandens udtalelse og det skærpede hjemmelskrav i grundrettighederne, at der muligvis kunne være behov for, at den dybere regulering af fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge skal reguleres i en højere retskilde end bekendtgørelsesform.

3.1.2 Proportionalitetsprincippet

Af vejledning nr. 9 fremgår det, at fysisk magtanvendelse, ud over legalitetsprincippet, også er baseret på et proportionalitetsprincip. Dette er også et helt grundlæggende forvaltningsretligt princip, som medfører, at alle indgreb/afgørelser mv. foretaget af myndigheder, herunder anbringelsessteder, ikke kan foretages, uanset om en lov foreskriver en hjemmel hertil, medmindre proportionalitetsprincippet også er opfyldt.

Proportionalitetsprincippet er bygget op omkring tre trin. 1) Et indgreb skal være nødvendigt for at kunne anvendes, 2) det skal være forholdsmæssigt og 3) det skal være egnet. Dermed kan ingen forvaltningsmæssige indgreb ske, uanset hvilken hjemmel der måtte foreskrives ved lov, hvis ikke indgrebets middel også står i rimeligt forhold til formålet.⁶¹

---

⁵⁷ Bønsing, Sten: *Almindelig forvaltningsret* s. 286-287.

⁵⁸ Jf. FOB2013-24 s. 9 (Bortvisning af elev, hvor legalitetsprincippet bliver omtalt).

⁵⁹ Bønsing, Sten: *Almindelig forvaltningsret* s. 289-290.

⁶⁰ Bemærkninger til lovforslag nr. L 0 af 16/17.03.2016: *Om voksenansvar over for anbragte børn og unge* s. 9.

⁶¹ Andersen, Jon: *Socialforvaltningsret* s. 137.

At et indgreb skal være nødvendigt medfører, at forvaltningsmæssige indgreb kun må ske, hvis der ikke foreligger andre muligheder. I forhold til fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge betyder det, at et anbringelsessted ikke må anvende magt overfor barnet eller den unge, hvis det for eksempel er muligt at løse eventuelle problemer ved dialog eller lignende. Indgrebet skal altså være den sidste løsning, som kun ibrugtages, fordi anbringelsesstedet ikke har haft held med mindre indgribende foranstaltninger.⁶²

At et indgreb skal være forholdsmæssigt medfører endvidere, at selvom et indgreb er nødvendigt, så kan det, uanset hvilke forhold, der foreligger, kun finde sted, hvis formålet med indgrebet opnås. Dette medfører, at et anbringelsessted for eksempel ikke må anvende fysisk magt overfor et barn eller en ung, hvis det ikke stopper den handling, som i første omgang har givet anledning til indgrebet.

At et indgreb skal være egnet medfører som en sidste betingelse, at et indgreb ikke kan finde sted, hvis det ikke er egnet til at opnå det mål, som anbringelsesstedet ønsker ved at foretage indgrebet. Dermed er egnethedskriteriet tæt forbundet med kriteriet om, at et indgreb skal være forholdsmæssigt, idet begge kriterier medfører, at et anbringelsessted aldrig vil kunne foretage et indgreb, uanset om det måtte være nødvendigt og hjemlet, hvis det ikke også rent faktisk er egnet og står i rimeligt forhold til formålet.

Proportionalitetsprincippet er altså en helt grundlæggende betingelse, der sætter nogle ydre rammer for, hvornår fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge kan finde sted. At et indgreb har hjemmel i serviceloven eller magtbekendtgørelsen betyder dermed ikke, at anbringelsesstederne automatisk kan anvende fysisk magt. De vil altid være forpligtiget til også at overveje, om indgrebet opfylder proportionalitetsprincippet.

3.1.2.1 Mindsteindgrebsprincippet

Mindsteindgrebsprincippet er et princip, der er tæt forbundet til proportionalitetsprincippet. Det er et princip, der medfører, at et indgreb skal være det mindst muligt indgribende. Dermed kan det betragtes som en art forgrening af nødvendighedskriteriet i proportionalitetsprincippet, idet et anbringelsessted for eksempel ikke må anvende fysisk magt overfor et barn eller en ung, hvis et indgreb, der er mindre indgribende, vil kunne anvendes til at stoppe den situation, der har givet anledning til indgrebet.

3.1.2.2 Egnethedsbetragtninger

Proportionalitetsprincippet og mindsteindgrebsprincippet bygger endvidere også på egnethedsbetragtninger. Egnethedsbetragtninger er ikke et princip ligesom de andre. Det skal i stedet betragtes som et sidste supplement, som anbringelsesstederne altid skal overveje, når der foretages indgreb overfor anbragte børn og unge. Egnethedsbetragtningerne medfører, at et indgreb ikke kan foretages, selvom det måtte være både proportionelt og det mindst indgribende, hvis det ikke også i den konkrete situation er det mest egnede til at opnå det formål, der er hensigten.⁶³

Princippet er da også indskrevet direkte i servicelovens § 68b, stk. 2 om valg af anbringelsessted, når kommunen skal anbringe et barn eller en ung. Det følger af § 68b, stk. 2, at kommunen ved valg af

---

⁶² Andersen, Jon: *Socialforvaltningsret* s. 215.

⁶³ Bønsing, Sten: *Almindelig forvaltningsret* s. 319.

anbringelsessted skal vælge det anbringelsessted, som bedst kan imødekomme barnets eller den unges behov samt sørge for, at valget af anbringelsessted også er det, der er mest hensigtsmæssigt i forhold til barnet eller den unges særlige behov for støtte. Da selve anbringelsen af børn og unge ikke bliver behandlet yderligere i denne afhandling, vil bestemmelsen derfor heller ikke blive behandlet yderligere.

3.2 Konkrete principper

I dette afsnit vil de grundlæggende principper, der konkret knytter sig til alle foranstaltninger overfor anbragte børn og unge, herunder omsorgspligten og anstaltsbetragtninger blive gennemgået.

3.2.1 Omsorgspligten

Børn og unge har behov for nogen til at passe på sig, derfor er de undergivet en forældremyndighed, og denne forældremyndighed medfører, at indehaveren har pligt til at drage omsorg.⁶⁴ Omsorgspligten er et begreb, der først og fremmest skal forstås ud fra forældreansvarsloven, som foreskriver omfanget af en forældres ansvar overfor sit barn. Forældreansvarslovens § 2, stk. 1 og 2 foreskriver netop, at det som hovedregel er forældre, der har pligt til at drage omsorg for deres barn, så længe barnet eller den unge er under forældremyndighed. Forældremyndighedsindehaveren skal således drage omsorg for barnet og den unge samt træffe afgørelse om dets personlige forhold ud fra barnets interesse og behov. Udover, at forældreansvarslovens § 2, stk. 1 og 2 foreskriver omsorgspligten, foreskrives det også i forældreansvarslovens § 2, stk. 2, 2. pkt., at et barn eller ung har ret til omsorg og tryghed. Omsorg er dermed ikke kun en *pligt* som forældremyndighedsindehaveren skal varetage, men også en *ret*, som barnet eller den unge har krav på opfyldes, hvis denne er underlagt forældremyndighed.

Forældremyndighedsindehaverens pligt er at varetage den daglige omsorg for barnet eller den unge, herunder sørge for, at barnet får tilstrækkelig mad og tøj, bolig og varme samt pleje og lægehjælp i sygdomstilfælde mv.⁶⁵ Derudover indeholder pligten også en pligt til at opdrage barnet eller den unge, sørge for socialisering samt tilgodese barnets eller den unges følelsesmæssige behov.⁶⁶ Pligten skal dermed forstås bredt, idet den knytter sig til en lang række forhold vedrørende barnets eller den unges hverdag, hvorefter den, der er forpligtiget til at varetage barnets omsorg, samtidig også opnår en hjemmel til at træffe en lang række beslutninger på barnets vegne. Derfor er det også vigtigt, at denne opgave varetages på bedste vis og i barnets bedste interesse.

I denne afhandling, er der afgrænset væk fra forældrenes rolle i forhold til fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge, hvorfor det måske i første omgang kan undre læseren, hvorfor omsorgspligten alligevel omtales her. Dette skyldes dog, at et anbringelsessted, jf. servicelovens § 55, stk. 1 overtager en stor del af forældremyndighedsindehaverens omsorgspligt vedrørende barnets eller den unges dagligdag, når barnet eller den unge anbringes.⁶⁷ Det følger således af servicelovens § 55, stk. 1, at barnet eller den unge under et ophold på et anbringelsessted, modtager omsorg, personlig støtte, socialpædagogisk rådgivning og behandling. Endvidere følger det af servicelovens § 55, stk. 3, at det er det sted, hvor barnet eller den unge har døgnophold, der har pligt til at varetage denne omsorg.

---

⁶⁴ Bemærkninger til lovforslag nr. L 0 af 16/17.03.2016: *Om voksenansvar over for anbragte børn og unge* s. 11.

⁶⁵ Krone Christensen, Stine: *Forældreansvarsloven med kommentarer* s. 56-57.

⁶⁶ Krone Christensen, Stine: *Forældreansvarsloven med kommentarer* s. 56-57.

⁶⁷ Hartoft, Hanne: *Magtanvendelse over for anbragte børn og unge* s. 396.

Da omsorgspligten netop også er en hjemmel til at træffe en lang række beslutninger på barnets vegne uden, at dette anses som fysisk magtanvendelse, herunder beslutninger om barnets eller den unges dagligdag, er det derfor relevant i denne afhandling at undersøge omfanget af omsorgspligten på anbringelsesstederne, samt hvem der har beføjelse til at varetage omsorgspligten.

3.2.1.1 *Personkredsen*

Som tidligere beskrevet, er det ifølge servicelovens § 55, stk. 3 det sted, hvor barnet eller den unge er anbragt, der varetager omsorgspligten efter § 55, stk. 1. Det kan give anledning til tvivl, hvem det er, der dermed skal varetage den egentlig omsorg, fordi opholdsstedet er et sted – en bygning, og derfor i sagens natur ikke kan varetage en handling, herunder en omsorgspligt. Når der står opholdsstedet i bestemmelsen skal dette dog forstås som værende personalet på anbringelsesstederne og kommunen, der i forening varetager opgaven.⁶⁸ Personalet på anbringelsesstederne har ansvaret for varetagelsen af den daglige omsorg, mens kommunen har ansvaret for at tilrettelæggelsen af indsatsen vedrørende barnet eller den unge sker på en måde, hvor der er taget højde for barnets eller den unges særlige behov for hjælp og støtte. Kommunen har også selve tilsynspligten i forhold til at sikre, at personalet varetager denne omsorgspligt.⁶⁹ Da denne afhandling omhandler anbringelsesstedernes fysiske magtanvendelse overfor anbragte børn og unge, vil selve kommunens ansvar, herunder tilrettelæggelsen af indsatsen forud for anbringelsen og tilsynet under anbringelsen, derfor ikke blive behandlet yderligere.

3.2.1.2 *Omfanget af anbringelsesstedernes omsorgspligt*

Selvom pligten til at drage omsorg for barnet eller den unge foreskrives i servicelovens § 55, stk. 1, skal omfanget af hjemlen dog fortolkes i lyset af servicelovens § 46, stk. 1. Servicelovens § 46, stk. 1 foreskriver, at anbringelsesstedet skal sikre kontinuitet i opvæksten, et trygt omsorgsmiljø, sikre muligheden for personlig udvikling og opbygning af kompetencen til at indgå i sociale relationer, understøtte skolegang og mulighed for at gennemføre uddannelse, fremme sundhed og trivsel og forberede barnet eller den unge til et selvstændigt voksenliv. Det kan dermed udledes, at omfanget af pligten er meget bred og angår næsten alle aspekter, der vedrører den daglige omsorg og trivsel både på kort sigt, men også i forhold til barnets eller den unges fremtidige forhold. Da servicelovens § 46, stk. 1 foreskriver omfanget af omsorgspligten på et meget overordnet plan, er der derfor behov for en yderligere klarlæggelse heraf.

En nærmere klarlæggelse kan dog være vanskelig, idet der ikke forefindes kilder, der kommer nærmere en definition af omfanget end den, der i afhandlingen allerede er redegjort for. Som skrevet flere gange er omsorg meget bredt og det eneste, der egentlig foreskrives om omfanget er, at anbringelsesstederne har hjemmel til at varetage den daglige omsorg. Det må kunne konkluderes, at den daglige omsorg i hvert fald omfatter de situationer, hvor der sørges for korrekt ernæring til barnet eller den unge, at barnet eller den unge har adgang til toilet og badeforhold, at barnet eller den unge ikke udsættes for urimelige og uhumske forhold, og at barnet eller den unge har adgang til god pædagogisk støtte, som kan hjælpe barnet eller den unge til at få gode sociale færdigheder. Dog er det ikke disse forhold, der giver anledning til en diskussion af omfanget, men i stedet de situationer, hvor barnet eller den unge er uenig med anbringelsesstedet om, hvad der kan anses som værende korrekt omsorg. Derfor kan en nærmere klarlæggelse af omfanget af omsorgspligten bedst ske ved en negativ afgrænsning af, hvad der i hvert fald ikke anses som værende omfattet af omsorgspligten.

---

⁶⁸ Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 21.

⁶⁹ Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 21.

Pligten til at drage omsorg for barnet eller den unge medfører, at der er en pligt til at sikre, at barnets behov for omsorg altid bliver imødekommet, også i de tilfælde, hvor barnet eller den unge ikke selv ønsker dette.⁷⁰ Dog vil ydmygende, hånende eller anden nedværdigende adfærd aldrig være tilladt overfor børn og unge, også jf. denne afhandlings kapitel 2, afsnit 2.1.2.1. Der er således ikke hjemmel til at omtale barnet eller den unge negativt mellem medarbejdere og andre unge, gøre grin med barnet eller den unge eller evt. undladelse af indgriben, hvis andre håner eller nedværdiger barnet eller den unge og en konstant korrigerende eller anden negativ behandling samt legemlig afstraffelse vil heller ikke være tilladt overfor barnet eller den unge, jf. magtbekendtgørelsens § 1, stk. 2. En foretagelse af enhver af disse handlinger vil dermed ikke være omfattet af omsorgspligten, uanset hvad formålet med handlingen måtte være.⁷¹

Fastlæggelsen af, hvad der som minimum er en varetagelse af omsorgspligten samt fastlæggelsen af, hvad der aldrig vil kunne anses som værende en varetagelse af omsorgspligten er dermed forholdsvis simpel, hvorfor det kan konstateres, at det ikke er de tilfælde, der giver anledning til tvivl om, hvad omfanget af omsorgspligten er. Det er dermed alle de situationer, der ligger i mellem disse to afgrænsninger, der volder de største problemer. Det er for eksempel klart, at det er en del af den daglige omsorg at sørge for, at et barn eller ung får børstet tænder, men er det også en del af omsorgspligten at tvinge barnet eller den unge til at få børstet tænder, hvis denne ikke har lyst, eller er dette i stedet at anse som værende fysisk magtanvendelse?

3.2.1.3 Grænsen mellem fysisk magtanvendelse og omsorgspligten

Grænsen mellem fysisk magtanvendelse og omsorgspligten vil som hovedregel først og fremmest skulle vurderes ud fra barnet eller den unges egen opfattelse af situationen. Graden af, om en foranstaltning kan betegnes som en fysisk magtanvendelse vil derfor afhænge af barnet eller den unges modstand mod situationen eller handlingen. Jo mere modstand barnet eller den unge gør, jo nærmere kommer det, at en handling er fysisk magtanvendelse og ikke er en del af omsorgspligten. Gør barnet eller den unge modstand, kræver det således, at handlingen enten stoppes eller, at en fortsættelse af handlingen har hjemmel i magtbekendtgørelsen.⁷²

Hvornår omsorgspligten udvikler sig til fysisk magtanvendelse demonstreres bedst med et tænkt eksempel. Det vil for eksempel normalt anses for en del af den daglige omsorg at sørge for, at et barn eller en ung får børstet sine tænder. Alligevel kan situationen give anledning til tvivl, hvis barnet eller den unge ikke vil have børstet tænder. Lige præcis dette eksempel blev også illustreret i denne afhandlings indledning, hvor personalet på to forskellige anbringelsessteder netop opfattede denne situation på to forskellige måder - den ene betegnede det som fysisk magtanvendelse at guide tandbørstning, mens den anden ikke mente, at det var fysisk magtanvendelse, når personalet på et anbringelsessted lægger en hånd på en 4-årig og fører tandbørsten.

Følger personalet på anbringelsesstederne angivelsen i vejledning nr. 9 af, hvornår omsorgspligten udvikler sig til fysisk magtanvendelse, kan det konkluderes, at det vil være den medarbejder, der anser situationen om tandbørstningen, som fysisk magtanvendelse, der har ret, forudsat at barnet eller den unge gør modstand. Dog skal det her anføres, at det også ville anses som manglende overholdelse af omsorgspligten, hvis personalet på et anbringelsessted helt undlader nogensinde at børste tænder på barnet eller den unge.

⁷⁰ Adolphsen, Caroline m.fl.: *Forældres magtanvendelse over for børn*, s. 4.

⁷¹ Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 20.

⁷² Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 22-23.

Eksemplet demonstrer netop, hvorfor grænsen mellem fysisk magtanvendelse og omsorgsplikten kan være en vanskelig afvejning, hvorfor det også må afhænge af den konkrete situation. Det vil for eksempel være en nødvendig varetagelse af omsorgsplikten at sørge for, at en 4-årig får børstet tænder på et eller andet tidspunkt, selvom denne gentagne gange har modsat sig det. Derimod må det antages, at en 17-årig er bevidst om konsekvenserne ved ikke at få børstet tænder, hvorfor det ikke vil være en nødvendig varetagelse af omsorgsplikten at tvinge denne til tandbørstning, men netop vil falde indenfor omfanget af ikke tilladt fysisk magtanvendelse, dog under forudsætning af, at den unge er normalt velfungerende og alderssvarende.

Situationen med den 4-årig kan dog udvikle sig til at være en del af omfanget af tilladt fysisk magtanvendelse, hvis den 4-årige udviser så meget modstand, at denne bliver til fare for sig selv eller andre, og der dermed er behov for at flytte barnet fysisk fra den pågældende situation, jf. magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1. Altså kan situationen det ene øjeblik være en del af anbringelsesstedets daglige omsorg overfor barnet eller den unge, til i det næste øjeblik at være en situation, hvor fysisk magtanvendelse kan være en nødvendig foranstaltning. Dermed illustrerer eksemplet tydeligt, at grænsen mellem varetagelse af omsorgsplikten og foranstaltninger, der betegnes som fysisk magtanvendelse, er meget snæver. Dog kan det konkluderes, at afvejningen må foretages ud fra den konkrete situation og med udgangspunkt i barnets eller den unges individuelle behov.

Overordnet set kan det på baggrund heraf konkluderes, at omsorgsplikten giver anbringelsesstederne en hjemmel til at varetage den daglige omsorg overfor et barn eller en ung, og i nogle tilfælde også selvom barnet eller den unge modsætter sig varetagelsen heraf. Foranstaltninger omfattet af den daglige omsorg er dermed ikke fysisk magtanvendelse. Dog kan det også konkluderes, at varetagelse af den daglige omsorg kan udvikle sig til ikke længere at være omfattet af omsorgsplikten, hvorefter det i stedet vil være en del af omfanget af fysisk magtanvendelse. Sker dette, er der ikke længere hjemmel til foranstaltningen i omsorgsplikten, hvorfor det kræves, at der forefindes en hjemmel til anvendelse af fysisk magt andetsteds.

3.2.2 Anstaltsbetragtninger

I rapporten fra Rambøll blev det konkluderet, at næsten 100 procent af de adspurgte opholdssteder og mellem 70-80 procent af døgninstitutionerne havde fastsat ordensregler, også kendt som husordensregler, til trods for, at der ikke er en generel lov hjemmel til dette.⁷³ Forklaringen skal dog findes i anstaltsbetragtningerne.

Anstaltsbetragtninger er, "at ledelsen af en offentlig institution kan træffe konkrete eller generelle bestemmelser om brugernes forhold til institutionen".⁷⁴ Dermed betyder det, at anbringelsesstederne med hjemmel i anstaltsbetragtninger kan fastsætte konkrete eller generelle retningslinjer for anbragte børn og unges ophold på institutionen. Det kan for eksempel være rygeregler, sengetidspunkter samt regler vedrørende måltider, fjernsynskiggeri og computer- og mobilanvendelse. Vejledning nr. 9 omtaler anstaltsbetragtninger som en hjemmel til at fastsætte

---

⁷³ Bemærkninger til lovforslag nr. L 0 af 16/17.03.2016: *Om voksenansvar over for anbragte børn og unge* s. 13.

⁷⁴ Andersen, Jon: *Socialforvaltningsret* s. 53.

husordensregler, der udstikker retningslinjer for dagligdagen under hensyn til, at flere skal bo og arbejde under samme tag på anbringelsesstederne.⁷⁵

Husordensreglerne skal således kunne begrundes i anbringelsesstedernes formål. Det kan for eksempel være et krav om, at de anbragte børn og unge skal rydde op på deres værelse af hensyn til hygiejnemæssige forhold.⁷⁶ Dog skal husordensreglerne altid varetage barnets og den unges grundlæggende rettigheder, som beskrevet i denne afhandlings kapitel 2.⁷⁷ Det betyder således, at anbringelsesstederne ikke har hjemmel til at fastsætte husordensreglerne på en måde, hvor der foretages indgreb i barnets eller den unges rettigheder efter grundloven og menneskerettighedskonventionen. Endvidere skal husordensreglerne som udgangspunkt gælde for alle anbragte børn og unge på anbringelsesstedet, og der må derfor kun ske forskelsbehandling i de tilfælde, hvor det er nødvendigt af hensyn til alder eller lignende saglige grunde.⁷⁸

Derudover kan husordensregler også give anledning til problemer, hvor barnet eller den unge ikke overholder disse, for eksempel fordi barnet eller den unge ryger inde på værelset, og det derfor kan blive nødvendigt at anvende fysisk magt for at kunne håndhæve husordensreglerne, hvis barnet eller den unge ikke selv stopper handlingen. Opstår dette er hjemlen til husordensregler ikke tilstrækkelig, hvorfor håndhævelse af husordensreglerne kræver en yderligere hjemmel - for eksempel i magtbekendtgørelsen.⁷⁹ Der er imidlertid ikke hjemmel hertil i magtbekendtgørelsen, hvorfor det kunne tyde på, at der er et behov herfor. I betænkningen, der ligger forud for det lovforslag, der er blevet udarbejdet i forbindelse med magtanvendelsesudvalgets arbejde og på baggrund af rapport fra Rambøll, anbefalede udvalget da netop også, at der blev givet en specifik hjemmel til at fastsætte husordensregler.⁸⁰

Dermed kan det konkluderes, at anstaltsbetragtninger ikke i sig selv giver hjemmel til fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge, når husordensreglerne ikke overholdes, men blot giver en hjemmel til, at anbringelsesstederne kan fastsætte normale retningslinjer under hensyntagen til anbringelsesstedets formål, beboere, hygiejne og dagligdag. Dette understøttes da også i C-59-05 fra Ankestyrelsen, hvor det udtales, at reglerne i serviceloven om magtanvendelse indeholder en udtømmende opregning af, hvilke typer af magtanvendelse, der må finde sted. Denne udtalelse betyder netop, at der ikke kan træffes beslutninger om tvangsmæssige indgreb på baggrund af anstaltsbetragtninger.⁸¹

3.3 Delkonklusion

I dette kapitel er de grundlæggende forvaltningsretlige principper, der knytter sig til anbragte børn og unge blevet gennemgået. Endvidere er de konkrete principper, der specifikt knytter sig til fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge også blevet gennemgået.

---

⁷⁵ Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 24.

⁷⁶ Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 24.

⁷⁷ Inspektion af de sikrede afdelinger i specialinstitutionen Sølager s. 44.

⁷⁸ Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 25.

⁷⁹ Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 25.

⁸⁰ Betænkning nr. 1515, 2015: *Om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt (...)* s. 14.

⁸¹ Andersen, Jon: *Socialforvaltningsret* s. 60-61.

Gennemgangen af de forvaltningsretlige principper, herunder legalitetsprincippet, proportionalitetsprincippet og mindsteindgrebsprincippet har ført til, at det kan konkluderes, at disse skal betragtes som nogle overordnede betingelser, der skal være opfyldt for, at der kan anvendes fysisk magt overfor anbragte børn og unge. Dermed er det ikke tilstrækkeligt, at fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge har hjemmel i serviceloven og magtbekendtgørelsen, hvis den ikke også opfylder legalitetsprincippet, proportionalitetsprincippet, mindsteindgrebsprincippet og egnethedsbetragtningerne.

Endvidere har gennemgangen af de konkrete principper, der knytter sig til anbragte børn og unge, ført til, at det kan konkluderes, at omsorgspligten og anstaltsbetragtninger ikke er en hjemmel til at anvende fysisk magt overfor anbragte børn og unge. Det er i stedet to områder, der fastsætter nogle rammer for, hvornår et anbringelsessted kan foretage foranstaltninger overfor anbragte børn og unge uden, at der er et krav om hjemmel til fysisk magtanvendelse. Overskrides rammerne kræver det derfor straks, at foranstaltningen bringes til ophør eller, at den har hjemmel i serviceloven eller magtbekendtgørelsen.

Del II: Analyse af fysisk magtanvendelse samt omfanget heraf

Kap. 4

Introduktion til analysen

I de følgende kapitler analyseres betingelserne for – og omfanget af fysisk magtanvendelse samt behovet for en præcisering heraf i lovgivningen. Det vil blive forsøgt at klarlægge, hvad betingelserne for – og omfanget af fysisk magtanvendelse er samt, hvor langt hjemlen i magtbekendtgørelsen til fastholdelse og føren, tilbageholdelse samt personundersøgelse og undersøgelse af opholdsrum i forhold til anbragte børn og unge rækker. Analysen vil indeholde bestemmelserne, der knytter sig til fysisk magtanvendelse, litteratur og vejledninger, der supplerer bestemmelserne i forhold til forståelsen af indholdet, og endeligt vil inspektioner og udtalelser fra Ombudsmanden blive anvendt til at demonstrere eksempler på, hvilke situationer, der kan opfattes som fysisk magtanvendelse samt, hvordan disse skal forstås. Ombudsmandens udtalelser og inspektioner vil dermed blive brugt til at analysere omfanget af den tilladte fysiske magtanvendelse, der knytter sig til de specifikke bestemmelser. I de næste kapitler er formålet endvidere at forsøge at analysere betingelserne for – og omfanget af fysisk magtanvendelse ud fra rets- og administrativ praksis, men da disse, som tidligere beskrevet kun forekommer i et meget begrænset omfang, vil analysen hovedsagligt blive foretaget ud fra de kilder, der blev beskrevet i denne afhandlings kapitel 1, afsnit 1.5. Kapitlernes formål er dermed at bidrage til forståelsen af, hvad betingelserne for fysisk magtanvendelse er, hvad omfanget af fysisk magtanvendelse er samt, om der er behov for en præcisering heraf i lovgivningen.

Det blev i denne afhandlings kapitel 3 konstateret, at legalitetsprincippet, proportionalitetsprincippet og mindsteindgrebsprincippet samt egnethedsbetragtninger er grundlæggende betingelser for anvendelse af fysisk magt overfor anbragte børn og unge, hvorfor disse altid skal være opfyldt uanset, hvad hjemlen i magtbekendtgørelsen måtte være.

Inden gennemgangen af omfanget af de specifikke betingelser, skal der kort redegøres for, at der knytter sig yderligere to betingelser til de specifikke bestemmelser om fysisk magtanvendelse i magtbekendtgørelsen. Disse to betingelser skal også altid være opfyldt før end, fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge kan finde sted. Betingelserne er foreskrevet i servicelovens § 123, stk. 3 og 4. Bestemmelsen foreskriver, at fysisk magtanvendelse kun må ske, når forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet, og at enhver form for fysisk magtanvendelse skal registreres og indberettes af anbringelsesstedet til den anbringende kommune. Disse grundlæggende betingelser fungerer derfor også som to underliggende krav, der altid skal være opfyldt uanset, hvad der måtte være hjemmel til i magtbekendtgørelsen.

Endvidere skal der også kort redegøres for, at personkredsen i de næste kapitler er fastlagt ud fra vejledning nr. 9, som fastlægger, at når magtbekendtgørelsen nævner opholdssteder og døgninstitutioner, skal dette ikke forstås som, at magtbekendtgørelsen kun finder anvendelse, når barnet eller den unge opholder sig på anbringelsesstedet, idet den også finder anvendelse, når barnet eller den unge i øvrigt er i anbringelsesstedets varetægt, herunder når anbringelsesstedet tager på udflugter eller lignende. Har et anbringelsessted hjemmel til en tilladt fysisk magtanvendelse, betyder det dermed, at denne hjemmel følger barnet eller den unge uanset, hvor

barnet eller den unge befinder sig, så længe barnet eller den unge er i anbringelsesstedets varetægt.⁸²

Formålet med reglerne om fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge er at beskytte de anbragte børn og unge på anbringelsesstederne mod unødvendig og ulovhjemlet fysisk magtanvendelse. Udgangspunktet for, at der overhovedet kan ske fysisk magtanvendelse er, at det uanset hvad, altid skal ske med respekt for barnets eller den unges integritet og selvbestemmelse.⁸³ Når betingelserne for fastholdelse, føren, tilbageholdelse samt personundersøgelse og undersøgelse af opholdsrum analyseres, vil det derfor altid være en grundlæggende betingelse, at det sker med respekt for barnets eller den unges integritet og selvbestemmelse.

---

⁸² Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 18.

⁸³ Betænkning nr. 1515, 2015: *Om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt (...)* s. 7.

Kap. 5 Fastholdelse og føren

Magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1, nr. 1 og 2 foreskriver, at fysisk magtanvendelse i form af, at barnet eller den unge fastholdes eller føres til et andet opholdsrum er tilladt, hvis barnet eller den unge udviser en sådan adfærd, at fortsat ophold i fællesskabet er uforsvarligt eller barnet eller den unge derved forhindres i at skade sig selv eller andre.

Magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1 giver dermed hjemmel til, at anbringelsesstederne kan fastholde eller føre et barn eller en ung, hvis en af de beskrevne betingelser er opfyldt. Dog skal bestemmelsen ikke forstås som en generel hjemmel til fastholdelse og føren, idet det kun er, når de specifikke betingelser efter magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1, nr. 1 og 2, er opfyldt, at fastholdelse og føren kan blive aktuel.

Derudover må fysisk magtanvendelse i form af fastholdelse eller føren ikke række længere end til, hvad der er strengt nødvendigt, jf. magtbekendtgørelsens § 2, stk. 2. Dermed betyder det, at der altid skal foretages en proportionalitetsafvejning i forhold til de konsekvenser en fastholdelse eller føren vil have for barnet eller den unge.

5.1 De specifikke betingelser

Ombudsmanden har i en inspektionssag udtalt, at der efter magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1 kun kan ske fysisk magtanvendelse når én af de to specifikke betingelser er opfyldt, og der er hjemmel til det i bestemmelsen. Det vil sige, at fastholdelse og føren kun kan ske *enten*, hvis opholdet i fællesskabet er uforsvarligt, jf. magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1, nr. 1 *eller*, hvis det er for at forhindre skade på barnet eller den unge selv eller andre, jf. magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1, nr. 2.⁸⁴ De to specifikke betingelser er dermed også, som tidligere beskrevet, de eneste to situationer, hvor det kan være tilladt at fastholde eller føre barnet eller den unge.

Denne sondring kan muligvis fremstå simpel - hvis en af de to betingelser foreligger, er det tilladt fysisk magtanvendelse, og hvis de ikke foreligger, er det ikke tilladt fysisk magtanvendelse. Sondringen i praksis er dog ikke så firkantet, hvorfor det her skal gennemgås, hvad de to betingelser nærmere omfatter.

5.1.1 Fortsat ophold uforsvarligt

Grænsen mellem, hvornår fortsat ophold er uforsvarligt, og hvornår det ikke er uforsvarligt kan være en svær afvejning, fordi den knytter sig til den konkrete situation, hvor tvivlen opstår. Vejledning nr. 9 foreskriver, at fastholdelse og føren, på baggrund af magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1, nr. 1, kun kan finde sted når betingelsen om, at barnets eller den unges fortsatte ophold i fællesskabet er uforsvarligt, er opfyldt, og fordi det medfører så store gener eller problemer for de andre anbragte børn og unge, at fortsat ophold ikke vil kunne forsvares. Vejledning nr. 9 nævner som eksempel herpå, at en sådan situation for eksempel vil kunne være, hvor et barn eller en ung allerede har været voldelig, og stadig er ophidset, og der dermed er en risiko for, at barnet eller den unge vil være voldelig igen.⁸⁵

---

⁸⁴ Inspektion af de sikrede afdelinger i specialinstitutionen Sølager s. 76.

⁸⁵ Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 28.

Magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1, nr. 1 foreskriver dog netop, at føren og fastholdelse kan være tilladt, hvis "barnet eller den unge udviser en sådan adfærd (forfatterens fremhævelse)", hvorfor formuleringen dermed ikke kun begrænses til de tilfælde, hvor barnet eller den unge er voldelig eller har risiko for at blive voldelig, men også de tilfælde, hvor andre former for adfærd hos barnet eller den unge har et sådan omfang, at det overskygger og overstyrer anbringelsesstedets mulighed for at tage vare på andre anbragte børn og unge i nærheden, herunder også hensyn til det barn eller den ung, som kan blive påvirket af situationen og adfærden.⁸⁶

Afvejningen af, hvornår fortsat ophold er uforsvarligt skal dermed foretages ud fra flere parametre. I første omgang ud fra, om den konkrete situation er uforsvarlig i forhold til det udadreagerende barn eller den unge selv, og i anden omgang ud fra de individuelle hensyn og forhold, der gør sig gældende i forhold til de andre anbragte børn og unge, som opholder sig i nærheden af situationen samt personalet på anbringelsesstedet. At en situation kan virke objektivt uforsvarlig er således ikke tilstrækkelig til, at der kan ske tilladt fastholdelse eller føren. Der skal således også i det konkrete tilfælde være en reel og begrundet risiko for, at barnets eller den unges adfærd medfører, at fortsat ophold vil være uforsvarlig ud fra de beskrevne parametre.⁸⁷

En situation, der kan stoppes ved dialog eller konkret besked herom, vil således ikke være nok til, at der kan ske fastholdelse eller føren af barnet eller den unge. Situationen skal være så udviklet, at den ikke kan stoppes, men i stedet fortsættes og kontinuerligt optrappes til det værre i en grad, hvor der er en reel risiko for, at andre børn eller unge, end det udadreagerende barn eller ung, bliver konkret påvirket af situationen, for eksempel fordi, at fortsat ophold, leg, foretagender med videre vil være umuligt at fortsætte med for andre anbragte børn og unge samt personale i nærheden af det udadreagerende barn eller den unge.

5.1.2 Forhindre skade på sig selv eller andre

Når magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1, nr. 2 foreskriver at føren og fastholdelse kun kan ske, når det er for at forhindre barnet eller den unge i at skade sig selv eller andre, er det en bred formulering, som ikke kommer med et helt konkret svar på, hvornår denne betingelse er opfyldt. Det følger dog af vejledning nr. 9, at afvejningen af, hvornår et barn eller en ung må fastholdes eller føres, skal foretages ud fra den konkrete situation. Endvidere er det ikke ved vurderingen heraf nok at have en formodning for, at barnet eller den unge vil skade sig selv eller andre. Der skal således være en situation tilstede, hvor det konkret kan konstateres, at barnet eller den unge er lige ved eller er i gang med at skade sig selv eller andre, fordi barnet eller den unge fysisk befinder sig lige overfor den, der ønsker at afværge situationen ved fastholdelse eller føren, og denne person dermed, med egne øjne, kan se, at dette er tilfældet.⁸⁸

Ydermere medfører bestemmelsen også, at der uanset hvad, ikke må ske fastholdelse eller føren af et barn eller en ung for at forhindre skade på sig selv eller andre, hvis risikoen for skaden kan afværges på en mindre indgribende måde, jf. også mindsteindgrebsprincippet, som tidligere beskrevet i denne afhandlings kapitel 3, afsnit 3.1.2.1.⁸⁹

---

⁸⁶ Hartoft, Hanne: *Magtanvendelse over for anbragte børn og unge* s. 289.

⁸⁷ Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 29.

⁸⁸ Betænkning nr. 1515, 2015: *Om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt (...)* s. 41-42.

⁸⁹ Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 29.

Hvis et barn skærer i sig selv, er ved at indtage piller med henblik på at begå selvmord og andre lignende tilfælde, vil dette kunne kategoriseres som en situation, hvor en af de specifikke betingelser er opfyldt, og fastholdelse eller føren vil derfor være tilladt fysisk magtanvendelse, for at forhindre barnet eller den unge i at skade sig selv. Hvis et barn eller en ung har en så truende og voldsom adfærd, at der vil kunne ske skade på andre omkring barnet eller den unge, vil dette ligeledes være en situation, hvor en af de specifikke betingelser er opfyldt, og hvor det ud fra det konkrete tilfælde, vil være tilladt at fastholde eller føre barnet eller den unge for at forhindre denne i at skade andre.⁹⁰

Modsat vil drilleri, verbale trusler, tjatteri og lignende adfærd ikke være tilstrækkeligt til, at en fastholdelse eller føren af barnet eller den unge vil kunne kategoriseres som tilladt fysisk magtanvendelse efter magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1, nr. 2.⁹¹

Der skal således kunne konstateres en konkret faretruende situation, som ikke vil kunne afværges på andre måder, før fastholdelse og føren kan ske for at forhindre, at der sker skade på barnet eller den unge selv eller andre.

5.1.3 Skade på ting

Som supplement til gennemgangen af de specifikke betingelser, skal det i dette afsnit kort omtales, at magtbekendtgørelsen ikke regulerer situationer, hvor der er risiko for, at der sker skade på en ting, hvorfor det må konstateres, at dette er en situation, som umiddelbart er ulovreguleret.

Hanne Hartoft henviser i sin Ph.d. - afhandling til, at denne problemstilling skal løses efter reglerne om nødret i straffelovens § 14. Det er dog denne afhandlings påstand, at problemstillingen kun sjældent vil skulle løses efter reglerne om nødret i straffelovens § 14, idet tingsskaden også ofte vil kunne tænkes at være på ting af affektionsværdi eller personlige ejendele, hvor problemet i stedet vil skulle løses efter de almindelige erstatningsretlige regler. Hvis det er barnets eller den unges egne genstande vil den erstatningsretlige skadelidte og den erstatningsretlige skadevolder være den samme person, hvorfor der dermed heller ikke vil være nogen at pålægge erstatningsansvaret, hvorfor dette tyder på, at der er behov for en hjemmel til, at personalet på anbringelsesstederne kan gribe ind i situationen af hensyn til barnet eller den unge.

Endvidere er det også denne afhandlings påstand, at lige præcis situationer, hvor et barn eller en ung gør skade på ting omkring sig selv frem for skade på personer, kan være en endnu mere hyppigt forekommende situation på anbringelsesstederne. Derfor er det også denne afhandlings påstand, at lovgiver bør tage stilling til, hvad reglerne skal være for at afværge denne form for skade ved anvendelse af magt.

Det kan dermed konkluderes, at der er behov for en præcisering i lovgivningen angående fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge, for at undgå tingsskade, da det ikke må kunne forventes af personalet på anbringelsesstederne, at disse selv vil kunne administrere, hvornår en situation falder indenfor reglerne om nødret efter straffelovens § 14 eller udenfor reglerne om erstatningsansvar, og dermed pådrager barnet eller den unge en tingsskade, som de ikke kan få erstattet. Dette bekræftes da også af betænkning nr. 1551, udarbejdet forud for lovforslag om

---

⁹⁰ Hartoft, Hanne: *Magtanvendelse over for anbragte børn og unge* s. 285-287.

⁹¹ Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb overfor børn og unge* s. 29.

voksenansvar over for anbragte børn og unge, hvor det netop anbefales, at der er behov for en hjemmel til at afværge tingsskade på anbringelsesstederne.⁹²

5.2 Omfanget af fastholdelse og føren

Magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1 giver tilladelse til, at personalet på et anbringelsessted kan fastholde eller føre et barn eller en ung, hvis én af de beskrevne betingelser i afsnit 5.1, er opfyldt. I dette afsnit er det derfor hensigten at analysere omfanget af fastholdelse og føren. Generelt gælder det for fastholdelse og føren af barnet eller den unge, at det kan ske ved, at en eller to ansatte fastholder barnet eller den unge eller fører barnet eller den unge til et andet opholdsrum.⁹³

Fastholdelse vil aldrig være tilladt fysisk magtanvendelse, hvis det omfatter vold såsom føregreb, slag eller spark, det skal således kun være for at afværge en ellers farlig situation med mindst mulige indgreb.⁹⁴ Dermed kan det ikke kategoriseres som fastholdelse, hvis personalet for eksempel sætter tape for munden på et barn eller en ung, som generer de øvrige anbragte børn og unge i opholdsrummet ved råb, larm med videre. Endvidere vil det heller ikke kunne kategoriseres som fastholdelse, hvis personalet på anbringelsesstedet slæber barnet eller den unge væk fra en optrappende situation. Fastholdelsesbegrebet omfatter dermed kun situationer, hvor der sørges for, at barnet eller den unge ikke flytter sig, men i stedet fastholdes på samme placering, for eksempel op mod en væg eller et gulv.⁹⁵ Det vil for eksempel være tilladt fastholdelse, hvis anbringelsesstedet i en konkret situation beder barnet eller den unge om at blive siddende på en stol for at afværge, at barnet eller den unge rejser sig op for at gøre skade på andre.

Føren til et andet opholdsrum skal forstås bredt, idet det både kan være en føren til et andet lokale på anbringelsesstedet eller barnets eller den unges værelse, men også kan være føren til et andet sted end der, hvor de andre børn eller unge opholder sig, hvis anbringelsesstedet for eksempel er på en udflugt.⁹⁶ Dog skal betegnelsen opholdsrum forstås ud fra ordets reelle betydning, hvilket betyder, at et barn eller en ung ikke må føres hen til et toilet, skur, kælder med videre, idet dette ikke kan betegnes som rum, der normalt bruges som opholdsrum.⁹⁷

I det følgende vil konkrete eksempler fra Ombudsmanden, herunder udtalelser og inspektioner, blive behandlet med henblik på en dybere klarlæggelse af omfanget af hjemlen til fastholdelse og føren af et barn eller en ung.

5.2.1 Om refleksionstid

Ombudsmanden modtog, på baggrund af en anmodning herom, tilbage i 2012 en række udtalelser fra henholdsvis Fonden Kanonen og Favrskov Kommune. Ombudsmanden lavede på baggrund af de udtalelser en undersøgelse. I undersøgelsen gennemgår Ombudsmanden tre indberetninger om fysisk magtanvendelse overfor barnet eller den unge på anbringelsesstedet, som alle omhandlede det, som anbringelsesstedet definerede til at være refleksionstid. Anbringelsesstedet brugte refleksionstiden som et pædagogisk redskab til at gennemtvinge et pædagogisk mål, hvorfor de ikke

---

⁹² Betænkning nr. 1515, 2015: *Om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt (...)* s. 112-116.

⁹³ Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 29.

⁹⁴ Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 29.

⁹⁵ Hartoft, Hanne: *Magtanvendelse over for anbragte børn og unge* s. 298.

⁹⁶ Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 29.

⁹⁷ Hartoft, Hanne: *Magtanvendelse over for anbragte børn og unge* s. 297.

anså episoderne som fysisk magtanvendelse overfor barnet eller den unge. De indberettede således kun episoderne, hvis barnet eller den unge modsatte sig refleksionstiden, og de derfor brugte fastholdelse eller føren til at gennemtvinge refleksionstiden. I det følgende vil den situation kort blive gennemgået via et af de tre eksempler, for at demonstrere problemstillingen nærmere.

Eksemplet omhandler en situation, hvor en ung skulle have været hjemme på weekend, men dette blev aflyst, fordi personalet på anbringelsesstedet havde fundet ud af, at den unge havde gemt en telefon på sit værelse. Personalet ville gerne have, at den unge selv indrømmede dette, hvorfor den unge blev konfronteret med, at personalet vidste, at der var noget, den unge holdte skjult for personalet. Den unge havde ikke noget at fortælle, hvorfor anbringelsesstedet beder den unge om at sætte sig tilbage i sofaen og tænke sig om i 30 minutter. Denne situation gentager personalet på anbringelsesstedet i alt to gange, hvorefter den unge ikke længere vil sætte sig tilbage i sofaen og personalet forklarer, at de vil tage den unge under armen og føre den unge tilbage i sofaen. Den unge sætter sig i sofaen, men sparker til bordet og forsøger at vride sig fri, hvorfor den unge lægges på gulvet for at skabe ro. Anbringelsesstedet indberetter herefter brugen af fysisk magtanvendelse overfor den unge.⁹⁸

Ombudsmanden er ikke i de indberettede tilfælde i tvivl om, at der er tale om fysisk magtanvendelse overfor den unge. Eftersom anbringelsesstedet indberetter episoderne som fysisk magtanvendelse, jf. magtbekendtgørelsens § 42, stk. 1 må det antages, at anbringelsesstedet ligeledes anser episoderne for at være fysisk magtanvendelse.

Det fremgår af vejledning nr. 9, at barnets og den unges modstand er et væsentligt kriterium for, om der er tale om fysisk magtanvendelse i form af fastholdelse og føren efter magtbekendtgørelsen eller, om der reelt er tale om varetagelse af omsorgspligten, som tidligere beskrevet. Vejledning nr. 9 foreskriver endvidere, at der er tale om en omsorgshandling, hvis personalet på et anbringelsessted for eksempel tager om barnet eller den unge for at få denne til at følge med, men at så snart barnet eller den unge stritter imod med fysisk modstand, så skal denne omsorgshandling ophøre, da det ellers vil falde indenfor fysisk magtanvendelse.⁹⁹

I eksemplet foretager personalet på anbringelsesstedet en omsorgshandling, når de følger den unge tilbage i sofaen. Det udvikler sig dog til anvendelse af fysisk magt, ligeså snart den unge stritter fysisk imod, og personalet ikke herved ophører med at fastholde og føre den unge, hvorfor det kræver en hjemmel i magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1.

Som tidligere beskrevet er bestemmelsen i magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1 ikke en regel, der giver en generel tilladelse til anvendelse af fysisk magt overfor anbragte børn og unge, men i stedet kun er noget der må forekomme under de omstændigheder, der gives hjemmel til i magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1, nr. 1 og 2, hvorefter det alene er tilladt at fastholde og føre et barn eller en ung, hvis dennes fortsatte ophold i fællesskabet vil være uforsvarligt eller er til skade for sig selv eller andre. Når anbringelsesstedet har anvendt fastholdelse og føren for at tvinge til refleksionstid er dette således uhjemlet fysisk magtanvendelse, hvorfor det kan konkluderes, at magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1 ikke regulerer anbringelsesstedernes brug af refleksionstid.

---

⁹⁸ FOB 2013-28: *Endelig redegørelse i forbindelse med OPCAT-besøg hos Fonden Kanonen* s. 1-2.

⁹⁹ Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 22.

5.2.2 Om hygiejnesituationer

I hygiejnesituationer kan der opstå tilfælde, hvor personalet på et anbringelsessted fastholder eller fører et barn eller en ung for at undgå, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider skade, som også beskrevet i denne afhandlings kapitel 3, afsnit 3.2.1, om omsorgspligten. Dette skal derfor kort behandles her, fordi det kunne tænkes, at et barn eller en ung i hygiejnesituationer stritter imod og situationen derfor, jf. det tidligere beskrevet herom, udvikler sig til fysisk magtanvendelse ved brug af fastholdelse eller føren efter magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1. Ombudsmanden udtaler i forbindelse med undersøgelsen på Fonden Kanonen, at hvis der sker skade på barnets sundhed eller udvikling, vil dette kunne være omfattet af hensynet til barnet eller den unge selv i magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1, nr. 2.¹⁰⁰

Modsætter barnet eller den unge sig fastholdelse eller føren i hygiejnesituationer, kræver det således, at der sker skade på barnets eller den unges sundhed og udvikling for, at personalet på anbringelsesstedet kan fortsætte med at fastholde eller føre, fordi situationen dermed vil være omfattet af hjemlen i magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1, nr. 2.¹⁰¹

Det blev tidligere i denne afhandling konstateret, at der skal meget til for, at omsorg i hygiejnesituationer anses for at være fysisk magtanvendelse, men at særligt barnets eller den unges alder har stor betydning for afvejningen heraf. Dette understøttes da også i samme udtalelse fra Ombudsmanden, hvor Ombudsmanden understreger, at det netop for mindreårige børn kan indgå som et hensyn i omsorgen, at barnet fastholdes eller føres for eksempel fastholdelse af et barn på et puslebord, under badning eller under tandbørstning. Det understeges dermed, at barnets eller den unges fysiske alder og modenhed er et meget centralt kriterium i vurderingen af, hvorvidt der er tale om fysisk magtanvendelse eller omsorgspligt.¹⁰²

Det kan således konkluderes, at jo yngre barnet eller den unge er, jo større sandsynlighed er der for, at fastholdelse og føren i hygiejnesituationer er en del af omsorgspligten og ikke fysisk magtanvendelse, hvorefter magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1 ikke finder anvendelse på hygiejnesituationer. Samtidig kan det konkluderes, at jo ældre barnet eller den unge er, forudsat at denne er normalt fungerende, jo mere taler det for, at fastholdelse og føren i hygiejnesituationer, vil være fysisk magtanvendelse, hvorfor det dermed kun kan forekomme med hjemmel hertil, hvis situationen udvikler sig til, at barnet eller den unge er til skade for sig selv eller andre.

5.2.3 Om indelåsning

Fastholdes et barn eller en ung for at forhindre, at barnet eller den unge gør skade på sig selv eller andre, jf. magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1, nr. 2, kan det diskuteres, hvorvidt der er hjemmel til også at låse barnet eller den unge inde for at sikre sig, at barnet eller den unge bliver i det lokale/på den plads, som anbringelsesstedet har placeret barnet eller den unge i/på. Dette er dog ikke tilfældet, idet indelåsning ville være ensbetydende med, at der sker en frihedsberøvelse af barnet eller den unge, hvorfor denne situation ikke er tilladt fysisk magtanvendelse i følge magtbekendtgørelsen.¹⁰³

---

¹⁰⁰ FOB 2013-28: *Endelig redegørelse i forbindelse med OPCAT-besøg hos Fonden Kanonen* s. 7.

¹⁰¹ FOB 2013-28: *Endelig redegørelse i forbindelse med OPCAT-besøg hos Fonden Kanonen* s. 7.

¹⁰² FOB 2013-28: *Endelig redegørelse i forbindelse med OPCAT-besøg hos Fonden Kanonen* s. 7.

¹⁰³ Hartoft, Hanne: *Magtanvendelse over for anbragte børn og unge* s. 298.

Dog er det tilladt for anbringelsesstederne at aflåse et anbringelsessted på almindeligvis, hvilket betyder, at der kan ske aflåsning af yderdøre og vinduer om natten, for eksempel af hensyn til almindelig sikkerhed, herunder at uvedkommende forhindres adgang. Endvidere er det også tilladt hensyn at aflåse, for at mindre anbragte børn og unge ikke forlader et anbringelsessted om natten, for eksempel af hensyn til deres sikkerhed. Dog skal det altid være muligt for anbragte børn og unge at kunne forlade anbringelsesstedet, og dermed låse dørene op, i tilfælde af brand og lignende.¹⁰⁴ Aflåsning om natten af hensyn til sikkerhed og uvedkommendes adgang til et anbringelsessted vil dog aldrig kunne betegnes som fastholdelse efter magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1, men er i stedet en situation, der har hjemmel i magtbekendtgørelsens § 4, stk. 2.

5.2.4 Om at bære barnet eller den unge

I en inspektionssag har Ombudsmanden undersøgt, om det at bære et barn eller en ung kan betegnes som en situation, der er omfattet af magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1, om fastholdelse og føren. Undersøgelsen blev foretaget på baggrund af en inspektionssag på anbringelsesstedet Stevnstortet, hvor Ombudsmanden havde bedt om at få udleveret anbringelsesstedets sager, hvor der var sket fysisk magtanvendelse.¹⁰⁵

En af de sager, som Ombudsmanden fik udleveret, omhandlede en situation, hvor en ung blev båret til sit eget værelse. Ombudsmanden stillede i den forbindelse spørgsmål ved, om det at bære et barn eller ung kunne anses for at være omfattet af magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1, hvorfor Ombudsmanden bad Socialministeriet om at forholde sig til, hvorvidt det var omfattet af hjemlen i bestemmelsen.¹⁰⁶

Efter at have fået svar fra Socialministeriet udtaler Ombudsmanden i en opfølgende rapport, at det at bære et barn eller en ung efter Socialministeriets opfattelse godt kan være omfattet af magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1, men Ombudsmanden kommenterer samtidig også, inden denne konstatering, at han ikke mener, at ordet "føring" i bestemmelsen kan tolkes til også at omfatte det at bære et barn eller en ung.¹⁰⁷

Lovgiver har efterfølgende forholdt sig til problemstillingen i vejledning nr. 9, hvoraf det fremgår, at føren til et andet opholdssted kan ske ved, at et barn bæres til et andet opholdsrum, hvis det er en situation, der vedrører et mindre barn.¹⁰⁸ Dermed er det nu fastlagt, at føren også giver hjemmel til at bære. Dog forholder vejledning nr. 9 sig ikke til situationer, der vedrører de større børn, hvorfor det kunne indikere, at der fortsat er behov for en præcisering i lovgivningen for så vidt angår de større anbragte børn og unge.

Det kan dermed konkluderes, at det er tilladt fysisk magtanvendelse efter magtbekendtgørelsens § 2 stk. 1, hvis et mindre barn føres, herunder bæres til et andet opholdsrum for at afværge en situation, hvor det mindre barns fortsatte ophold i fællesskabet er uforsvarligt eller, at der sker skade på barnet selv eller andre. Dog kan det også konkluderes, at det ikke fremgår klart af vejledning nr. 9,

---

¹⁰⁴ Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 30.

¹⁰⁵ Inspektion af den sikrede institution Stevnstortet s. 3.

¹⁰⁶ Inspektion af den sikrede institution Stevnstortet s. 45.

¹⁰⁷ Opfølgingsrapport på inspektion af den sikrede institution Stevnstortet s. 27.

¹⁰⁸ Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 29.

dels hvad der menes med et mindre barn, og dels hvad retsstillingen er, for så vidt angår de større anbragte børn og unge.

5.2.5 Om fysisk guidning

Ombudsmanden har i en udtalelse fra et inspektionsbesøg på Specialinstitutionen Sølager forholdt sig til, om fysisk guidning kan anses for at være omfattet af hjemlen til fastholdelse og føren i magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1.

Inspektionsbesøget omhandlede blandt andet en sag om indberetning af fysisk magtanvendelse i forbindelse med en episode, hvor en ung stiller sig for enden af en sofa i et fællesrum, hvor der ligger en anden ung og ser tv. Den ene unge bliver stående foran den anden unge til trods for, at den anden unge har bedt denne om at flytte sig. Der opstår herefter en situation, hvor de to unge udveksler nogle ord på arabisk, og den ene ung bliver efterfølgende ophidset og siger skældsord, og siger blandt andet også "du kan bare vente dig (...) jeg skal nok få fat i dig". Derefter stiller en medarbejder sig foran den truende første unge og dirigerer ham til værelset, hvorefter den første unge følger med. Den første unge stopper dog undervejs og går tilbage mod den anden unge i sofaen, hvorefter medarbejderen placerer hænderne blødt på brystet af den første unge og viser vej mod den første unges værelse, hvorefter denne frivilligt følger med.¹⁰⁹

I forlængelse af gennemgangen af episoden på Specialinstitutionen Sølager, henviser Ombudsmanden til Servicestyrelsens hjemmeside,¹¹⁰ hvoraf det fremgår, at fysisk guidning ikke betragtes som fysisk magtanvendelse samt, at fysisk guidning generelt forstås som episoder, hvor anbringelsesstedet ved fysisk kontakt med et barn eller en ung for eksempel lægger en hånd på barnets eller den unges skulder, for at få denne til at følge med.¹¹¹ Dermed kan det ud fra episoden og beskrivelsen på Servicestyrelsens hjemmeside konkluderes, at der er en vis hjemmel til at guide et barn eller en ung uden, at dette vil være fysisk magtanvendelse.

Dog henviser Ombudsmanden i udtalelsen også til, at Servicestyrelsen på deres hjemmeside anfører, at fysisk guidning kun går under betegnelsen "ikke fysisk magtanvendelse", så længe barnet eller den unge ikke stritter imod guidningen, og at hvis barnet eller den unge stritter imod den fysiske guidning, skal guidningen straks ophøre, da en fortsættelse ellers ville gå under betegnelsen fysisk magtanvendelse, og dermed kræver en hjemmel efter magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1.¹¹² Havde den første unge modsat sig medarbejderens fysiske guidning, ville det således være en forudsætning for, at medarbejderen kunne fortsætte denne fysiske guidning, at den første unges fortsatte ophold i fællesrummet ville være uforsvarligt eller til skade for sig selv eller andre.

Det kan dermed konkluderes, at fysisk guidning efter Servicestyrelsens opfattelse, både kan være en foranstaltning, der ikke kræver hjemmel, så længe det foregår på frivillig basis, men også kan være fysisk magtanvendelse, hvorefter det kræver hjemmel i magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1, hvis det er med henblik på at fastholde eller føre barnet eller den unge.

---

¹⁰⁹ Inspektion af de sikrede afdelinger i specialinstitutionen Sølager s. 74.

¹¹⁰ Inspektion af de sikrede afdelinger i specialinstitutionen Sølager s. 75.

¹¹¹ Inspektion af de sikrede afdelinger i specialinstitutionen Sølager s. 75.

¹¹² Inspektion af de sikrede afdelinger i specialinstitutionen Sølager s. 75.

5.3 Delkonklusion

I afsnit 5.1, om de specifikke betingelser, blev det konstateret, at det er en betingelse, at fastholdelse og føren kun må ske, hvis der er en reel og begrundet risiko for at fortsat ophold i fællesrum er uforsvarligt eller, at anbringelsesstedet med egne øjne kan konstatere, at der er ved at ske skade på barnet eller den unge selv eller andre, og derfor er nødt til at stoppe situationen ved anvendelse af fysisk magt overfor barnet eller den unge. Samtidig blev det konstateret, at fastholdelse og føren kun må ske med hjemmel i én af de to specifikke betingelser, hvorfor personalet på et anbringelsessted altså ikke kan henvise til både, at fortsat ophold i fællesrummet er uforsvarligt, og at der er fare for, at der sker skade på barnet eller den unge selv eller andre ved en indberetning om fysisk magtanvendelse. Til slut blev det også konstateret, at den situation, hvor der ikke er fare for, at der sker skade på et barn eller en ung eller andre, men i stedet, at der er fare for, at der sker skade på ting ikke er reguleret i magtbekendtgørelsen, hvorfor det kunne tyde på, at der er behov for en præcisering heraf i lovgivningen.

I afsnit 5.2, om omfanget af fastholdelse og føren, blev det konstateret, at fastholdelse er, at barnet eller den unge fastholdes på et bestemt sted, og at føren omfatter at føre barnet eller den unge til et andet opholdsrum, herunder et værelse, men også til andre steder, hvis anbringelsesstedet er på udflugt med videre. Dog omfatter fastholdelse og føren aldrig gennemførelse ved vold og heller ikke føren til ikke almindelige opholdsrum, herunder toilet, skur og lignende. Endvidere blev det konstateret, at fastholdelse og føren ikke giver hjemmel til at gennemtvinge socialpædagogiske redskaber i opdragelsesøjemed, herunder refleksionstid, og at der heller ikke er hjemmel til indelåsning, hvorfor dette kun kan ske ved almindelig aflåsning om natten, hvilket dermed ikke ville kunne betegnes som indelåsning. Det blev ligeledes konstateret, at der er hjemmel til at gennemtvinge hygiejnesituationer, hvis barnet eller den unge modsætter sig det, og det derfor ikke længere er almindelig omsorgspligt samt, at det alene sker af hensyn til, at der er fare for, at der sker skade på barnets eller den unges sundhed og udvikling, hvis ikke hygiejnen gennemføres. Dog kunne det også konstateres, at der skulle en des mere alvorlig situation til, des ældre barnet eller den unge er, fordi jo ældre barnet eller den unge er, jo mere forstår de omfanget af konsekvenserne ved at undlade at gennemføre hygiejnesituationer. Endvidere blev det konstateret, at fastholdelse og føren omfatter at bære et mindre barn, men at det fortsat er uklart, om det også omfatter større børn eller unge, hvorfor det tydede på, at der er behov for en præcisering heraf i lovgivningen. Til slut blev det konstateret, at fysisk guidning i første omgang slet ikke anses for at være fysisk magtanvendelse, men at hvis barnet eller den unge stritter imod den fysiske guidning, så kan det være omfattet af hjemlen til fastholdelse og føren, hvis én af de specifikke betingelser i magtbekendtgørelsens § 2, stk. 1, nr. 1 eller 2 forekommer.

Kap. 6 Tilbageholdelse

Børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om, at et barn eller en ung kan tilbageholdes i op til 14 dage umiddelbart efter anbringelsen på et anbringelsessted, jf. magtbekendtgørelsens § 11, stk. 1, jf. servicelovens § 123 c. Dermed kan tilbageholdelse kun ske inden for de første 14 dage af barnets eller den unges anbringelse, og samtidig må tilbageholdelsen kun ske i det antal dage, det er nødvendigt og ikke bare automatisk alle 14 dage.

Tilbageholdelse må kun besluttes, når det må anses for at imødekomme barnets eller den unges særlige behov for støtte, og det vurderes at have afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling, jf. magtbekendtgørelsens § 11, stk. 1, nr. 1 og 2. Det er dermed kun hvis begge hensynene efter magtbekendtgørelsens § 11, stk. 1, nr. 1 og 2 er opfyldt, at børn og unge-udvalget kan træffe bestemmelse om at give tilladelse til tilbageholdelse.

Dermed skal magtbekendtgørelsens § 11, ligesom § 2 i samme bekendtgørelse, ikke betragtes som en generel hjemmel til tilbageholdelse af barnet eller den unge, men i stedet som en hjemmel, der alene knytter sig til den specifikke betingelse i magtbekendtgørelsens § 11, stk. 1, nr. 1 og 2.

6.1 Den specifikke betingelse

Børn og unge, der er anbragt udenfor hjemmet på grund af kriminalitet kan i opstartsfasen være svære at få til at blive på anbringelsesstedet, hvorfor det kan resultere i barnets eller den unges rømning samt mange sammenbrud i anbringelsen og det pædagogiske handlingsforløb.¹¹³ Formålet med bestemmelsen var da også netop, at nedbringe antallet af sammenbrud i anbringelserne.¹¹⁴

En afgørelse om tilbageholdelse kan ske både ved første anbringelse på et anbringelsessted, men også hvor et barn eller en ung anbringes et nyt sted og dermed er det ikke kun de situationer, hvor barnet eller den unge anbringes for første gang, at der er hjemmel til tilbageholdelse. Det er endvidere heller ikke et krav, at barnet eller den unge tidligere har rømmet fra et anbringelsessted eller, at der tidligere er sket sammenbrud.¹¹⁵

Betingelserne for, at et barn eller en ung kan tilbageholdes er, som tidligere beskrevet, at det anses for at være af væsentlig betydning for at imødekomme et barns eller den unges særlige behov for støtte, og at det vurderes at have afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling, jf. magtbekendtgørelsens § 11, stk. 1, nr. 1 og 2. Dermed skal begge betingelser være opfyldt. Det er samtidig også en betingelse, at barnets eller den unges synspunkter inddrages og tillægges passende vægt i forhold til barnets eller den unges alder og modenhed, jf. magtbekendtgørelsens § 11, stk. 3. Dermed skal der altså både være et socialpædagogisk formål og samtidig skal det også rent faktisk være egent til at møde barnet eller den unges særlige behov for støtte, jf. også denne afhandlings kapitel 3, afsnit 3.1.2.2 samt være noget barnet eller den unge er indforstået med. Det er ikke en

---

¹¹³ Bemærkninger til lovforslag nr. LSF 166 af 17.03.2010: *Om ændring af lov om social service (...)* s. 13.

¹¹⁴ Bemærkninger til lovforslag nr. LSF 166 af 17.03.2010: *Om ændring af lov om social service (...)* s. 13.

¹¹⁵ Hartoft, Hanne: *Magtanvendelse over for anbragte børn og unge* s. 257-258.

decideret forudsætning, at barnet eller den unge skal samtykke til tilbageholdelsen, men er barnet eller den unge anbragt frivilligt, vil det formentlig have den betydning.¹¹⁶

Nærmere konkretisering af, hvornår betingelserne vil være opfyldt er vanskelig, fordi det givetvis må afhænge meget af den konkrete situation, barnet eller den unge og den handlingsplan kommunen har udarbejdet i forbindelse med anbringelsen samt formålet med anbringelsen. Det fremgår af bemærkningerne til lovforslag LSF 166, at det i handleplanen skal være angivet, at det har væsentlig og afgørende betydning for barnet eller den unge, at denne tilbageholdes i løbet af de første 14 dage, hvis det skal være tilladt tilbageholdelse.¹¹⁷ Et tænkt eksempel kunne være, hvor et barn eller en ung for eksempel skal fjernes fra et skadeligt miljø, som barnet eller den unge er så tilknyttet til, at der er risiko for, at det vil stå i vejen for formålet med anbringelsen, hvis barnets eller den unges kontakt til miljøet ikke midlertidigt afbrydes. Andre eksempler kunne være, hvis det sker af hensyn til at oparbejde relationer imellem barnet eller den unge og de voksne på anbringelsesstedet, eller hvis det er af hensyn til at sikre ro til at motivere barnet eller den unge til at indgå i den socialpædagogiske behandling på anbringelsesstedet.¹¹⁸

6.2 Omfanget af tilbageholdelse

Det følger af magtbekendtgørelsens § 11, stk. 4, at tilbageholdelsen alene kan ske ved at anvende fysisk magt i form af, at barnet eller den unge fastholdes for at forhindre denne i at forlade anbringelsesstedet. Når det af bestemmelsen fremgår, at tilbageholdelsen kun kan ske ved at fastholde barnet eller den unge, betyder det, at personalet på anbringelsesstederne i en kort periode fysisk kan tage fat i barnet eller den unge eller mandsopdække denne.¹¹⁹ Dette fremgår af forarbejderne til servicelovens § 123 b, som vedrører de delvist lukkede institutioner, som dog ikke behandles i denne afhandling, men idet formuleringen må anses for værende generel, anvendes den derfor her analogt på magtbekendtgørelsens § 11, stk. 4, som har hjemmel i servicelovens § 123 c. Mandsopdækning betyder, at personalet på anbringelsesstedet samler sig som en slags mur omkring barnet eller den unge for derved at forhindre, at barnet eller den unge bryder tilbageholdelsen – altså forlader anbringelsesstedet.¹²⁰ Dermed kan det således udledes, at der ikke er tilladelse til for eksempel at låse barnet eller den unge inde, fastgøre barnet eller den unge til en specifik position eller andre lignende tilfælde, hvorfor dette vil være ulovlig fysisk magtanvendelse, hvis der ikke er hjemmel til indgrebet i de øvrige bestemmelser i magtbekendtgørelsen.

Ifølge vejledning nr. 9, kan tilbageholdelsen også ske på andre måder end, at barnet eller den unge fysisk opholder sig på anbringelsesstedet. Det kan for eksempel også fuldbyrdes ved, at barnet eller den unge opholder sig i et sommerhus med personalet fra anbringelsesstedet.¹²¹ Det følger dog af bemærkningerne til lovforslag LSF 166, at denne model må anses for at være uhensigtsmæssig, fordi at barnet eller den unge i starten af en anbringelse netop skal tilpasse sig det nye anbringelsessted, herunder personalet og de andre anbragte børn og unge, hvorfor en placering væk fra anbringelsesstedet ikke kan anses for at imødekomme netop dette formål.¹²² Det kan dermed

¹¹⁶ Hartoft, Hanne: *Magtanvendelse over for anbragte børn og unge* s. 256.

¹¹⁷ Bemærkninger til lovforslag nr. LSF 166 af 17.03.2010: *Om ændring af lov om social service (...)* s. 24.

¹¹⁸ Bemærkninger til lovforslag nr. LSF 166 af 17.03.2010: *Om ændring af lov om social service (...)* s. 24.

¹¹⁹ Bemærkninger til lovforslag nr. LSF 166 af 17.03.2010: *Om ændring af lov om social service (...)* s. 10.

¹²⁰ Hartoft, Hanne: *Magtanvendelse over for anbragte børn og unge* s. 298.

¹²¹ Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 43.

¹²² Bemærkninger til lovforslag nr. LSF 166 af 17.03.2010: *Om ændring af lov om social service (...)* s. 24.

konkluderes, at det i princippet er tilladt at tilbageholde ved fysisk placering væk fra anbringelsesstedet, men at dette ikke kan anses for værende hensigtsmæssigt, henset til formålet med beslutningen om tilladt tilbageholdelse.

Derudover fremgår det også af betænkning nr. 1551, at magtanvendelsesudvalget overvejede, om det skulle være muligt at tilbageholde i længere tid end op til de tilladte 14 dage,¹²³ hvorfor det kan konkluderes, at tilbageholdelsen dermed aldrig vil kunne overstige 14 dage med den nuværende retsstilling. Tilbageholdelse i mere end 14 dage, vil dermed være ulovlig fysisk magtanvendelse.

Dette kan dog undre, da det må formodes, at der vil være andre tilfælde end i starten af anbringelsesfasen, hvor det er nødvendigt at tilbageholde barnet eller den unge, for at imødekomme dennes særlige behov for støtte, og det vurderes at have afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling. Dette kunne for eksempel være i situationer, hvor barnet eller den unge har konflikter med andre personer på anbringelsesstedet, med sin familie eller, hvor der pludseligt sker hændelser i barnets eller den unges liv, for eksempel ved dødsfald, trusler med videre.¹²⁴ I sådanne tilfælde kunne det tænkes, at barnet eller den unge trækker sig ind i sig selv, og derfor igen ikke kan nås med pædagogiske redskaber og dialog, medmindre barnet eller den unge tilbageholdes, for eksempel for at få ro omkring barnet eller den unge.

Dog skal det også her påpeges, at noget af forklaringen på, hvorfor der kun er givet en hjemmel til tilbageholdelse de første 14 dage af en anbringelse på anbringelsesstederne også kan findes i, at barnet eller den unge, der placeres på et anbringelsessted efter serviceloven § 66, stk. 1, nr. 5 og delvist nr. 6 (de anbringelsessteder, der behandles i denne afhandling), ikke burde have et socialpædagogisk behov for at kunne tilbageholdes yderligere. Bliver et barn eller en ung ved med at forlade et anbringelsessted, kan forklaringen derfor være, at barnet eller den unge fra starten havde behov for at være anbragt på et sikret anbringelsessted, hvor hjemlen til tilbageholdelse rækker videre end de første 14 dage. Det kunne også tænkes, at det socialpædagogiske formål med en anbringelse ændrer sig undervejs, fordi barnets eller den unges socialpædagogiske behov ændres. Løsningen i dette tilfælde ville med stor sandsynlighed være at udarbejde en ny handleplan, der ville give hjemmel til omplacering af barnet eller den unge, fremfor en mere vidtrækkende hjemmel til tilbageholdelse ud over de første 14 dage. Dette ville dog ikke være en ideel løsning, hvis det alene er et eller flere enkeltstående tilfælde, hvorfor det stadig her skal fastholdes, at der kunne være behov for en udvidelse af muligheden for at tilbageholde et barn eller en ung i disse enkeltstående tilfælde.

Endeligt fremgår det af magtbekendtgørelsens § 11, stk. 5, at måden, hvorpå barnet eller den unge tilbageholdes altid skal afpasses efter forholdene i den enkelte situation, at det ikke må gå udover det strengt nødvendige, og at det skal stå i forhold til det, der søges opnået med tilbageholdelsen. Dermed skal der altid foretages den mindst indgribende foranstaltning, jf. mindsteindgrebsprincippet som tidligere beskrevet i denne afhandlings kapitel 3, afsnit 3.1.2.1 og en foranstaltning skal samtidig også være proportionel, som tidligere beskrevet i denne afhandlings kapitel 3, afsnit 3.1.2.

---

¹²³ Betænkning nr. 1515, 2015: *Om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt (...)* s. 111.

¹²⁴ Bemærkninger til lovforslag nr. L 0 af 16/17.03.2016: *Om voksenansvar over for anbragte børn og unge* s. 24.

6.3 Delkonklusion

I afsnit 6.1, om den specifikke betingelse, blev det konstateret, at det er en betingelse for at kunne tilbageholde et barn eller en ung i de første 14 dage af anbringelsen, at det kan anses for at imødekomme barnets eller den unges særlige behov for støtte, og at det samtidig også har afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling. Samtidig kunne det konstateres, at det skal være angivet i handleplanen, at tilbageholdelsen har væsentlig og afgørende betydning for barnet eller den unge.

I afsnit 6.2, om omfanget af tilbageholdelsen, blev det konstateret, at tilbageholdelsen kan ske ved fysisk at fastholde barnet eller den unge eller ved at mandsopdække barnet eller den unge, så denne ikke kan forlade anbringelsesstedet. Det kunne ligeledes konstateres, at der umiddelbart er tilladelse til at tilbageholde på en fysisk placering væk fra anbringelsesstedet, men at dette formentlig ikke er hensigtsmæssigt. Endeligt kunne det konstateres, at tilbageholdelsen aldrig kan overskride de første 14 dage, og at mindsteindgrebsprincippet og proportionalitetsprincippet altid skal overholdes ved tilbageholdelsen, som beskrevet i denne afhandlings kapitel 3. Endvidere blev det også konstateret, at der kunne være behov for en udvidelse af, hvornår og hvor længe det er tilladt at tilbageholde barnet eller den unge, så muligheden for tilbageholdelse ikke alene knytter sig til opstartsfasen af anbringelsen.

Kap. 7

Personundersøgelse og undersøgelse af opholdsrum

På anbringelsessteder kan lederen eller den, der er bemyndiget til det, træffe beslutning om at foretage en undersøgelse af barnets eller den unges person eller opholdsrum, jf. magtbekendtgørelsens § 12, stk. 1, 1. led, jf. servicelovens § 123 a, stk. 2.

Personundersøgelse eller undersøgelse af barnets eller den unges opholdsrum må kun ske når betingelserne om, at der er bestemte grunde til at antage, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, som medfører, at ordensbestemmelser ikke kan overholdes eller, at sikkerhedshensyn ikke kan iagttages, jf. magtbekendtgørelsens § 12, stk. 1, 2. led, er opfyldt.

Dermed er magtbekendtgørelsens § 12, stk. 1, ligesom bestemmelserne i kapitel 5 og 6, ikke en generel hjemmel, men skal i stedet forstås som en bestemmelse, der giver hjemmel til personundersøgelse og undersøgelse af opholdsrum, når de specifikke betingelser, der følger af magtbekendtgørelsens § 12, stk. 1, 2. led, er opfyldt.

7.1 De specifikke betingelser

Da det følger af magtbekendtgørelsens § 12, stk. 1, at der kun må ske personundersøgelse og undersøgelse af opholdsrum, når de specifikke betingelser om, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, som medfører, at ordensbestemmelser ikke kan overholdes eller, at sikkerhedshensyn ikke kan iagttages, er opfyldt, skal det her undersøges, hvad der menes hermed, og hvornår disse betingelser er opfyldt.

Når der i magtbekendtgørelsens § 12, stk. 1 er skrevet "effekter", menes der effekter, som er uforvarselige af hensyn til sikkerheden og/eller effekter, der er ulovlige i strafferetligt henseende, for eksempel barberblade, knive eller andet, der kan anvendes som våben eller for eksempel også euforiserende stoffer.¹²⁵

Endvidere beskrives der i magtbekendtgørelsens § 12, stk. 2 eksempler på, hvornår en situation kan fremstå på en måde, hvor personalet på anbringelsesstedet er nødt til at foretage en personundersøgelse eller undersøgelse af opholdsrum, fordi de observerer noget, der kan medføre, at en ordensbestemmelse ikke overholdes eller, at sikkerhedshensyn ikke kan iagttages. Disse eksempler er, at barnet eller den unge virker påvirket af alkohol eller stoffer, at der mangler skarpe genstande for eksempel i institutionens køkken eller, at personalet på anbringelsesstedet i øvrigt har observeret, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, der strider imod ordensbestemmelser eller er til fare for barnet eller den unge selv eller andre. Bestemmelsen er ikke udtømmende, idet ordlyden i bestemmelsen er angivet til et "kan". Dermed må det antages, at der også kan forekomme andre situationer, hvor personalet på anbringelsesstedet observerer en situation, der gør, at der er bestemte grunde til at antage, at der kan ske brud på ordensbestemmelser eller, at sikkerhedshensyn ikke kan iagttages.

---

¹²⁵ Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 37.

Det kan dermed overordnet konstateres, at personundersøgelse eller undersøgelse af opholdsrum ikke kan foretages som en vilkårlig rutinemæssig undersøgelse,¹²⁶ men kun kan ske når de specifikke betingelser om, at der skal foreligge en konkret begrundet mistanke om, at barnet eller den unge er i besiddelse af effekter, der strider imod ordensbestemmelser eller, at sikkerhedshensyn ikke kan iagttages, er opfyldt samt, at det er personalets egne observationer, der giver den begrundede mistanke.¹²⁷ Undersøgelsen kan ske både, når det antages, at barnet eller den unge vil bruge effekten/effekterne til at skade andre, men også hvis det mistænkes, at barnet eller den unge vil skade sig selv.¹²⁸

Dermed kan en mistanke om, at et barn eller en ung er selvmordstruet også være en af de specifikke betingelser, hvor sikkerhedshensyn i forhold til barnet eller den unge ikke kan iagttages medmindre, at personalet på anbringelsesstedet foretager en personundersøgelse eller undersøgelse af opholdsrum, for at finde effekter, som barnet eller den unge vil kunne skade sig selv med.

Endvidere kan en mistanke om, at et barn eller en ung er i besiddelse af euforiserende stoffer, og det vurderes, at ordensbestemmelser ikke kan overholdes, også være en specifik situation, der giver personalet på anbringelsesstedet tilladelse til efter magtbekendtgørelsens § 12, stk. 1 at foretage en personundersøgelse eller undersøgelse af opholdsrum.

Dog foreligger der ikke rets- og administrativ praksis på området og en nærmere beskrivelse/definition af, hvornår de to specifikke betingelser foreligger, er derfor vanskelig.

7.2 Omfanget af undersøgelse af opholdsrum

Magtbekendtgørelsens § 13, stk. 1, 1. pkt. foreskriver, at når der foretages en undersøgelse af barnets eller den unges genstande i opholdsrum, skal denne have tilbud om at overvære undersøgelsen og ellers straks have gennemgået undersøgelsen. Dette kan kun undlades, hvis særlige omstændigheder foreligger, jf. magtbekendtgørelsens § 13, stk. 1, 2. pkt.

Det fremgår endvidere af magtbekendtgørelsens § 13, stk. 2, at et opholdsrum er defineret til at være barnets eller den unges værelse, skabe eller andre rum, som denne råder over samt, at der med genstande menes kommoder, opbevaringsbokse, tasker og poser i opholdsrum.

Det videre omfang af hjemlen til at foretage undersøgelse af opholdsrum skal dog forstås i lyset af bemærkningerne til lovforslag LSF 166. Heri overvejes det netop, om det er nødvendigt at give hjemmel til at foretage undersøgelse af opholdsrum, fordi anbringelsesstederne altid har mulighed for at tilkalde politiet, hvis det mistænkes, at et barn eller en ung er i besiddelse af effekter, der er i strid med ordensbestemmelser eller sikkerhedshensyn. Dog kommenteres det også, at sandsynligheden for, at barnet eller den unge når at gemme effekterne inden politiet når frem er stor, hvorfor det netop var nødvendigt, at personalet på anbringelsesstederne havde mulighed for at undersøge barnets eller den unges opholdsrum.¹²⁹

---

¹²⁶ Modsat på de sikrede anbringelsessteder, jf. Hartoft, Hanne: *Magtanvendelse over for anbragte børn og unge* s. 273.

¹²⁷ Hartoft, Hanne: *Magtanvendelse over for anbragte børn og unge* s. 274.

¹²⁸ Vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge* s. 37.

¹²⁹ Bemærkninger til lovforslag nr. LSF 166 af 17.03.2010: *Om ændring af lov om social service (...)* s. 14.

Dermed må det kunne udledes, at omfanget af, hvornår personalet på anbringelsesstedet har hjemmel til at kunne undersøge barnets eller den unges opholdsrum, er de tilfælde, hvor personalet mistænker, at en overtrædelse af ordensbestemmelser eller sikkerhedshensyn er så alvorlig, at politiet normalt ville kunne tilkaldes.

Samtidig kan det også udledes, at rutinemæssige tjek og lignende derfor må anses for værende ulovhjemlet fysisk magtanvendelse, som også tidligere beskrevet.

Dog fremgår det også af magtbekendtgørelsens § 13, stk. 1, 2. pkt., at personalet på anbringelsesstederne kan undlade at give barnet eller den unge tilbud om at overvære eller undlade straks at gennemgå en undersøgelse af barnets eller den unges opholdsrum, hvis særlige omstændigheder foreligger.

Det kunne tænkes, at der her er tænkt på situationer, hvor en overværelse/underretning for eksempel vil kunne ødelægge en efterforskning eller lignende. Dog er der, som tidligere beskrevet, ikke udarbejdet forarbejder til magtbekendtgørelsen og samtidig foreligger der heller ikke rets- og administrativ praksis på området. Derfor kan det ikke med sikkerhed konstateres, at det er de situationer, der falder ind under undtagelsen. Det kunne derfor tyde på, at der er behov for en yderligere præcisering i lovgivningen af, hvornår særlige omstændigheder foreligger.

7.3 Omfanget af personundersøgelse

Magtbekendtgørelsens § 14, stk. 1 foreskriver, at der med personundersøgelse menes situationer, hvor der ikke sker nogen indtrængen i det menneskelige legeme eller nogen egentlig beføling, og at der alene er hjemmel til at foretage klap uden på tøjet samt undersøgelse af lommer og sko. Personalet kan ydermere kræve, at barnet eller den unge tager sit overtøj af, jf. magtbekendtgørelsens § 14, stk. 1, 3. pkt.

Endvidere må personundersøgelse generelt kun undtagelsesvist ske af personer med andet køn end barnet eller den unge selv, jf. magtbekendtgørelsens § 14, stk. 2.

Af betænkning nr. 1551 fremgår det, at det anbefales anbringelsesstederne at udarbejde en husorden, hvori en oversigt over ulovlige effekter bør fremgå, så det anbragte barn eller ung, har mulighed for at vide, hvilke effekter, der vil stride imod ordensbestemmelser og sikkerhedshensyn.¹³⁰ Samtidig fremgår det af bemærkninger til lovforslag L 0, at de fleste anbringelsessteder da netop også indskriver i deres husorden, hvilke effekter et barn eller en ung ikke må være i besiddelse af.¹³¹ Dermed er det også nemmere for personalet og barnet eller den unge på anbringelsesstederne at vide, hvilke effekter, der medfører, at personalet på anbringelsesstederne kan foretage en tilladt personundersøgelse på baggrund af en begrundet mistanke om besiddelse af ulovlige/uforsvarlige effekter.

Omfanget af undersøgelsen er også forsøgt reguleret i bestemmelsen, når det angives, at undersøgelsen kun må ske ved klap uden på tøjet og eventuelt ved at bede barnet eller den unge om at tage overtøj og sko af.

---

¹³⁰ Betænkning nr. 1515, 2015: *Om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt (...)* s. 118.

¹³¹ Bemærkninger til lovforslag nr. L 0 af 16/17.03.2016: *Om voksenansvar over for anbragte børn og unge* s. 24.

Dog har dette stadig givet anledning til tvivl, idet Ombudsmanden i forbindelse med et inspektionsbesøg kunne konstatere, at en ung i forbindelse med en personundersøgelse blev bedt om at afklæde sig og som compensation herfor i stedet fik udleveret et håndklæde til at dække sig. Ombudsmanden nævnte i den forbindelse, at Regionen havde henvist til, at der alene var hjemmel til at foretage klap uden på tøjet og undersøgelse af lommer og sko.¹³² Dermed vil den situation, hvor personalet på anbringelsesstedet beder et barn eller en ung om at afklæde sig yderligere, end blot at afklæde sig overtøj, være ulovlig fysisk magtanvendelse.

I bestemmelsen angives det også specifikt, at der med personundersøgelse, menes situationer, hvor der ikke sker nogen egentlig beføling eller indtrængen i det menneskelige legeme, hvorfor for eksempel undersøgelse af mundhule og lignende ikke vil være tilladt personundersøgelse.¹³³

Dermed skal hjemlen til personundersøgelse i magtbekendtgørelsens § 14, stk. 1 og 2 forstås meget konkret. Der er ikke hjemmel til yderligere end det, der konkret fremgår af bestemmelsen. Der er for eksempel meget tydeligt skelnet imellem beføling og klap. Beføling vil være ulovlig fysisk magtanvendelse, mens klap vil være tilladt personundersøgelse, hvis en af de specifikke betingelser er opfyldt. Derfor kan det også konstateres, at personalets kendskab til - og forståelse af bestemmelsen er afgørende for, at anbringelsesstederne ikke foretager ulovlig fysisk magtanvendelse.

7.4 Rammerne for undersøgelsen

Magtbekendtgørelsens § 15, stk. 1 foreskriver, at personundersøgelse eller undersøgelse af opholdsrum ikke må ske, hvis det vil være et uforholdsmæssigt indgreb, og at det uanset hvad, aldrig må ske, hvis ikke andre lempeligere midler har været forsøgt først og har været uden succes. Endvidere skal undersøgelserne ske så skånsomt som overhovedet muligt, så barnets eller den unges følelse af krænkelse formindskes mest muligt, jf. magtbekendtgørelsens § 15, stk. 2. Desuden har barnet eller den unge altid ret til at få oplyst grunden til, at en undersøgelse iværksættes medmindre særlige grunde taler imod dette, jf. magtbekendtgørelsens § 15, stk. 3.

Dermed er proportionalitetsprincippet og mindsteindgrebsprincippet, som beskrevet i denne afhandlings kapitel 3, skrevet udtrykkeligt ind i bestemmelserne om personundersøgelse og undersøgelse af opholdsrum, hvorfor disse to principper dermed altid skal være overholdt uanset, hvilke bestemte grunde, der måtte ligge til grund for, at personalet på et anbringelsessted vælger at foretage en personundersøgelse eller en undersøgelse af opholdsrum.

Samtidig kan det konstateres, at bestemmelsen giver personalet på anbringelsesstederne hjemmel til at undlade at oplyse barnet eller den unge om, hvorfor en undersøgelse iværksættes, hvis særlige omstændigheder foreligger. Dog kan det, som i analysen af omfanget af magtbekendtgørelsens § 13 konstateres, at der ikke er forarbejder eller rets- og administrativ praksis tilknyttet undtagelsen, hvorfor det heller ikke her kan konkluderes med sikkerhed, hvornår undtagelsen gør sig gældende. Dermed kunne det igen tyde på, at der er behov for en præcisering heraf i lovgivningen.

---

¹³² Inspektion af de sikrede afdelinger i specialinstitutionen Sølager s. 85.

¹³³ Hartoft, Hanne: *Magtanvendelse over for anbragte børn og unge* s. 275.

Ydermere foreskrives det i magtbekendtgørelsens § 16, at der ved undersøgelsen altid skal deltage mindst to ansatte, medmindre særlige omstændigheder gør andet nødvendigt, og at der ikke må være andre børn eller unge til stede ved undersøgelsen.

Dermed er det muligt at undlade at have to ansatte på anbringelsesstedet til stede under en personundersøgelse eller undersøgelse af opholdsrum, hvis særlige omstændigheder gør det nødvendigt. Dog fremgår det ikke af loven, hvilke særlige omstændigheder det måtte være, og da der ingen forarbejder er til bestemmelsen og heller ingen rets- og administrativ praksis foreligger, må det igen her konstateres, at der kunne være behov for en præcisering i lovgivningen af, hvornår disse særlige omstændigheder foreligger. Er det for eksempel nok, hvis et anbringelsessted er underbemandet, eller skal undtagelsen mere forstås som, at den kan gøres gældende i situationer, hvor der måtte knytte sig særlige hensyn til det konkrete barn eller den unge.

Endvidere kan det konstateres, at der ikke knytter sig nogen undtagelser til magtbekendtgørelsens § 16, 2. led, hvorfor der aldrig må være et andet barn eller en anden ung til stede under en personundersøgelse eller undersøgelse af opholdsrum end det pågældende barn eller den pågældende ung.

7.5 Delkonklusion

I afsnit 7.1, om de specifikke betingelser, blev det konstateret, at der kun kan ske personundersøgelse og undersøgelse af opholdsrum, hvis det mistænkes, at et barn eller en ung er i besiddelse af effekter, som medfører, at ordensbestemmelser ikke kan overholdes eller, at sikkerhedshensyn ikke kan iagttages. Samtidig kunne det konstateres, at der med effekter for eksempel mentes knive, våben og euforiserende stoffer. Endvidere kunne det konstateres, at der ikke foreligger rets- og administrativ praksis på området, hvorfor en yderligere præcisering af de to specifikke betingelser var vanskelig.

I afsnit 7.2, om omfanget af undersøgelse af opholdsrum, blev det konstateret, at omfanget af, hvornår personalet på et anbringelsessted kan foretage en undersøgelse af opholdsrum, knyttede sig til om en mistanke er så alvorlig, at politiet normalt ville skulle indblandes samt, at der aldrig er hjemmel til at foretage rutinemæssige tjek og lignende. Endvidere kunne det konstateres, at der kunne være behov for en præcisering i lovgivningen af, hvornår særlige omstændigheder medfører, at personalet på anbringelsesstedet kan give et barn eller en ung tilbud om at overvære eller undlade straks at gennemgå en undersøgelse.

I afsnit 7.3, om omfanget af personundersøgelse, blev det konstateret, at hjemlen til en personundersøgelse skal forstås meget konkret, hvorfor der ikke kan fortolkes yderligere i hjemlen end det der fremgår i bestemmelsen. Dermed kunne det også konstateres, at der i forbindelse med personundersøgelse kun er hjemmel til at foretage klap uden på tøj, samt undersøge lommer og sko. Endvidere kunne det konstateres, at der kun er hjemmel til at bede et barn eller en ung om at afklæde sig overtøj, hvorfor det vil være ulovlig fysisk magtanvendelse at bede barnet eller den unge afklæde sig yderligere end dette.

I afsnit 7.4, om rammerne for undersøgelsen, blev det konstateret, at proportionalitetsprincippet og mindsteindgrebsprincippet altid skal overholdes ved personundersøgelse og undersøgelse af opholdsrum. Derudover kunne det konstateres, at personalet på anbringelsessteder kan undlade at

oplyse et barn eller en ung om, hvorfor en undersøgelse iværksættes, hvis særlige omstændigheder foreligger. Samtidig kunne det konstateres, at der kunne være behov for en præcisering i lovgivningen af, hvornår undtagelsen kan gøres gældende. Derudover blev det konstateret, at der også var behov for en præcisering i lovgivningen af, hvornår særlige omstændigheder forelå således, at der ikke behøver at deltage mindst to ansatte ved personundersøgelse eller undersøgelse af opholdsrum. Slutteligt blev det konstateret, at der aldrig må være andre børn eller unge til stede ved personundersøgelse og undersøgelse af opholdsrum.

Del III: Afslutning og perspektivering

Kap. 8 Konklusion

I denne afhandling er betingelserne for – og omfanget af fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge blevet analyseret. Ligeledes er det blevet undersøgt om, der er behov for en præcisering af betingelserne for – og omfanget af fysisk magtanvendelse i lovgivningen.

Forud for analysen blev det konkluderet, at barnet eller den unge er beskyttet af nogle helt grundlæggende rettigheder når myndigheder anvender magt overfor anbragte børn og unge. Børn og unge har således ret til personlig frihed, boligens ukrænkelighed, forbud mod tortur, frihed og personlig sikkerhed samt privatliv og familieliv, og endeligt skal barnets bedste altid iagttages. Derudover er barnet og den unge også beskyttet af legalitetsprincippet, proportionalitetsprincippet, mindsteindgrebsprincippet samt egnethedsbetragtninger, når der anvendes fysisk magt overfor anbragte børn og unge. Disse rettigheder og principper er derfor nogle helt grundlæggende betingelser, der altid skal være opfyldt uanset, hvilken hjemmel, der måtte være til fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge. I relation til disse grundlæggende rettigheder og principper blev omsorgspligten og anstaltsbetragtninger undersøgt, men det kunne konkluderes, at disse ikke giver hjemmel til fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge, men i stedet var to områder, der fastsætter nogle generelle rammer for, hvornår et anbringelsessted kan foretage foranstaltninger overfor anbragte børn og unge uden, at der er et krav om, at der skal være hjemmel til foranstaltningen.

I redegørelsen for legalitetsprincippet blev det slået fast, at hjemlen til fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge er et skærpet hjemmelskrav. Derfor burde fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge også være reguleret i en formel lov og ikke i bekendtgørelsesform med hjemmel i anden lov. Det blev ligeledes ved gennemgangen af omsorgspligten og anstaltsbetragtningerne diskuteret, hvorvidt der kunne være behov for en præcisering heraf i lovgivningen. Det var uklart, hvad omfanget af anbringelsesstedernes omsorgspligt var, og hvor meget af forældrenes omsorgspligt, efter forældreansvarslovens § 2, stk. 1, der overgår fra forældrene til anbringelsesstedet, når et barn eller en ung anbringes uden for hjemmet, hvorfor der kunne være behov for en præcisering heraf i lovgivningen. Endvidere blev det også diskuteret, at der kunne være behov for en klar hjemmel til at fastsætte husregler.

I analysen af betingelserne for fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge, blev det helt overordnet konkluderet, at fysisk magtanvendelse kun må ske, når forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet, og at det uanset hvad altid skal ske med respekt for barnets og den unges integritet og selvbestemmelsesret.

I den specifikke analyse af hjemlen til fastholdelse og føren, blev det konstateret, at betingelserne for, at det må ske er, at der skal være en reel og begrundet risiko for, at fortsat ophold i fællesrum er uforvarligt eller, at personalet på anbringelsesstedet med egne øjne kan konstatere, at der er ved at ske skade på barnet eller den unge selv eller andre. Omfanget af hjemlen til fastholdelse er begrænset til, at barnet eller den unge fastholdes på et bestemt sted, hvilket dog ikke inkluderer fastholdelse for at gennemtvinge refleksionstid eller at låse barnet eller den unge inde. Omfanget af hjemlen til føren er begrænset til at føre barnet eller den unge til et andet opholdsrum, herunder et

værelse, og også at føre til andre steder, hvis anbringelsesstedet er på udflugt eller lignende. Før en omfattende analyse af at bære et mindre barn samt i forbindelse med gennemførelse af hygiejnesituationer. Det var dog ikke en del af omfanget at føre til ikke almindelige opholdsrum, herunder toilet, skur og lignende. På baggrund af analysen kunne der være behov for en præcisering i lovgivningen af, om der er hjemmel til at fastholde og føre et barn eller en ung, der gør skade på ting samt en præcisering i lovgivningen vedrørende det at bære et større barn, herunder hvordan der skal skelnes mellem mindre og større anbragte børn og unge.

I den specifikke analyse af hjemlen til tilbageholdelse blev det konstateret, at betingelsen for at kunne tilbageholde et barn eller en ung i de første 14 dage af anbringelsen er, at det kan anses for at imødekomme barnets eller den unges særlige behov for støtte, og at det samtidig også er af afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling. Omfanget af hjemlen til tilbageholdelse er, at der må ske fysisk fastholdelse eller mandsopdækning af barnet eller den unge. Der er formentlig også hjemmel til at tilbageholde barnet eller den unge på en fysisk placering væk fra anbringelsesstedet, men det blev diskuteret, om dette kunne anses for at være hensigtsmæssigt, idet formålet med en anbringelse blandt andet må anses for at være, at barnet eller den unge skal knytte sig til anbringelsesstedet og personalet, netop for at kunne gennemføre de socialpædagogiske formål, der er med anbringelsen. Omfanget af tilbageholdelsen er dog begrænset til kun at kunne finde sted i de første 14 dage af anbringelsen, og dette gav anledning til en diskussion af, om der kunne være behov for en udvidelse af muligheden for tilladt tilbageholdelse således, at personalet på anbringelsesstederne også har mulighed for at tilbageholde i andre situationer end i opstartsfasen af anbringelsen.

I den specifikke analyse af hjemlen til personundersøgelse og undersøgelse af opholdsrum blev det konstateret, at betingelsen for, at der må ske personundersøgelse og undersøgelse af opholdsrum er, at det mistænkes, at et barn eller en ung er i besiddelse af effekter, som medfører, at ordensbestemmelser ikke kan overholdes eller, at sikkerhedshensyn ikke kan iagttages. Samtidig skal denne mistanke være alvorlig nok til, at anbringelsesstedet normalt kunne tilkalde politiet, hvis anbringelsesstedet ikke selv havde hjemmel til at foretage undersøgelsen. Omfanget af hjemlen til at foretage personundersøgelse er, at det kun må ske ved at foretage klap uden på tøj, ved at undersøge lommer og sko samt ved eventuelt at bede barnet eller den unge om at tage overtøj af. Dette skal dog forstås meget konkret, idet det aldrig vil være en del af omfanget, hvis barnet eller den unge bliver bedt om at afklæde sig yderligere.

Overordnet gælder det for begge typer af undersøgelser, at personalet på anbringelsesstederne normalt skal oplyse et barn eller en ung om, hvorfor en personundersøgelse eller undersøgelse af opholdsrum iværksættes. Samtidig skal der normalt altid deltage mindst to ansatte, og der aldrig må være andre børn eller unge til stede ved undersøgelsen. Dog knytter der sig nogle specifikke undtagelser hertil, men da ovenstående skal anses som retsgarantier, skal dette så vidt muligt undgås. Der er ikke yderligere præcisering af, hvornår disse helt særlige undtagelser kan blive relevante, hvorfor det blev diskuteret, at der kunne være behov for en præcisering i lovgivningen af, hvornår undtagelserne gør sig gældende.

På baggrund af redegørelsen, analysen og diskussionerne i denne afhandling kan det overordnet konkluderes, at der knytter sig nogle helt specifikke betingelser, som skal være indtrådt for, at

personalet på anbringelsesstedet kan anvende fysisk magt overfor anbragte børn og unge, og at hvis disse betingelser ikke er indtrådt, vil det være ulovlig fysisk magtanvendelse. Det kan også konkluderes, at omfanget af hjemlen til fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge er begrænset af forskellige hensyn og rammer, og at hvis disse overskrides, vil dette også være ulovlig fysisk magtanvendelse.

Endeligt kan det konkluderes, at der er behov for en præcisering i lovgivningen af, hvad betingelserne for – og omfanget af fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge er samt, hvordan betingelserne for - og omfanget af tilladt fysisk magtanvendelse skal forstås, idet disse flere steder igennem analysen har givet anledning til undren, fordi der ikke knytter sig betænkninger og forarbejder til den nuværende magtbekendtgørelse, herunder beskyttelsesformålet med bestemmelserne.

Kap. 9 Perspektivering

På baggrund af magtanvendelsesudvalgets arbejde, er der, som tidligere beskrevet, blevet udarbejdet et lovforslag om voksenansvar overfor anbragte børn og unge,¹³⁴ hvorfor det ville være en naturlig forlængelse af denne afhandling at undersøge indholdet heraf, idet det netop konkluderes i afhandlingen, at der er behov for en præcisering i lovgivningen af, hvad betingelserne for – og omfanget af fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge er samt, hvordan betingelserne for - og omfanget af fysisk magtanvendelse skal forstås.

Det kan da også konstateres ud fra det fremsatte lovforslag, at magtanvendelsesudvalget i deres arbejde også er kommet frem til, at bestemmelserne om fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge havde behov for at være reguleret i en særskilt lov fremfor i bekendtgørelsesform med hjemme i anden lov.¹³⁵ Dermed er der belæg for denne afhandlings påstand om, at det skærpede hjemmelskrav, der knytter sig til når myndigheder foretager indgreb overfor anbragte børn og unge, ikke er tilstrækkeligt opfyldt i magtbekendtgørelsen.

Derudover indeholder det fremsatte lovforslag en særskilt hjemmel til, at ansvaret for at varetage den daglige omsorg overgår fra forældrene til personalet på anbringelsesstederne, når et barn eller en ung anbringes udenfor hjemmet.¹³⁶ Samtidig er der også i lovforslaget taget stilling til hygiejnesituationerne, idet det omtales i bemærkningerne til lovforslag L 0, at det vil være tilladt at tvinge en 2-årig i en flyverdragt, men ikke en 17-årig – dog skal det her fremhæves, at det nok aldrig har været disse to yderligheder, der har givet anledning til tvivl, men i stedet gråzonen mellem disse to aldersgrupper.¹³⁷ Der er dog fortsat ikke bemærkninger til persongruppen mellem 2 år og 17 år i bemærkninger til lovforslag L 0, hvorfor det ville være ønskeligt med en yderligere behandling heraf i den nye vejledning, der i lovforslaget er lagt op til skal udarbejdes, idet denne gruppe fortsat fremstår ubehandlet.

Endvidere er der også blevet givet en specifik hjemmel til at fastsætte husordensregler samt at gribe ind med afværgehjælp for at forhindre eller afværge et barn eller en ung i at ødelægge eller beskadige ting i et ikke ubetydeligt omfang, hvilket der også tidligere i denne afhandling blev peget på, at der var behov for.¹³⁸

Det har igennem denne afhandling været problematisk at fastlægge betingelserne for - og omfanget af den tilladte fysiske magtanvendelse i de tilfælde, hvor der ikke har været retspraksis, administrativ praksis og ombudsmandspraksis på området, fordi der heller ikke foreligger betænkninger eller bemærkninger til magtbekendtgørelsen. Dette har da også været bevæggrunden for, at betænkning nr. 1551 og bemærkninger til det fremsatte lovforslag er inddraget i analysen i de tilfælde, hvor det har været muligt. Dette har dog hele tiden været med forbehold for, at disse knytter sig til det fremsatte lovforslag og ikke knytter sig til bestemmelserne i magtbekendtgørelsen. Det har dog

---

¹³⁴ Lovforslag nr. L 0 af 16/17.03.2016: *Om voksenansvar over for anbragte børn og unge*.

¹³⁵ Betænkning nr. 1515, 2015: *Om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt (...)* s. 94.

¹³⁶ Lovforslag nr. L 0 af 16/17.03.2016: *Om voksenansvar over for anbragte børn og unge* § 2.

¹³⁷ Bemærkninger til lovforslag nr. L 0 af 16/17.03.2016: *Om voksenansvar over for anbragte børn og unge* s. 33.

¹³⁸ Lovforslag nr. L 0 af 16/17.03.2016: *Om voksenansvar over for anbragte børn og unge* § 5 og § 9.

været muligt at bruge betænkning nr. 1551 og bemærkningerne til det fremsatte lovforslag for så vidt angår gældende ret.

En yderligere behandling af det fremsatte lovforslag vil på baggrund heraf derfor kunne være relevant, idet det fremsatte lovforslag understøtter denne afhandlings konklusioner, men også kan bidrage yderligere til analysen af betingelserne for - og omfanget af fysisk magtanvendelse overfor anbragte børn og unge.

Kap. 10

English abstract

“Magtbekendtgørelsens § 1, stk. 1, 3. pkt.” requires that use of force against children and youth should be limited to the absolute necessary and furthermore shall be proportional to what is intended. This means that any use of force against children and youths placed in residential care should be avoided as far as possible, according to “vejledning nr. 9”.

However, an investigation conducted by Rambøll, on behalf of a committee investigating the existing legislations regarding the use of force against children and youths placed in residential care, concluded that there is a dispute regarding how the legislation should be interpreted, because the employees interpreting the legislations disagreed on whether different incidents included use of force or not.

Because of this difference in opinions regarding use of force, the purpose of this thesis was to analyze the requirements, the extent and the need for a further clarification regarding use of force against children and youths placed in residential care.

The analysis has been done by the use of existing legislations considering use of force against children and youths placed in residential care, guidance considering the legislations, the investigation conducted by Rambøll and, because the investigation led to a new bill, preliminary work and explanatory reports considering the new bill. Because there are no sentences from The Court of Justice regarding the thesis' specific subjects, the extent of the laws considering force against children and youth placed in residential care, has been done primarily by analyzing investigations and inspections conducted by The Danish Parliamentary Ombudsman.

In this thesis, the term ‘use of force’ is defined as “fixation, forced physical guidance, forced physical detention and body- and room examinations to obtain illegal or dangerous possessions.

The analysis is divided into three parts: Part one determines the existing legislation and principles considering the rights of children and youths placed in residential care, part two consists of the analysis and part three consists of the conclusion of the thesis and a discussion of a possible further analysis.

First of all, it was concluded that all use of force should only happen in cases where there is no other option, and should always be conducted with respect of the child's integrity and free will.

Secondly, all use of force against children and youths placed in residential care is only allowed to happen under very strict requirements, and that any excessive use of force than under those requirements is illegal. The requirements depend on what kind of force is used against the child or youth involved.

Thirdly, the extent of legal use of force is limited by different considerations and limitations. If those are not met, the use of force is illegal.

Fourthly, it was concluded that there is in fact a need for a further clarification regarding use of force against children and youths placed in residential care. Firstly, because there is a very strict requirement for the legal basis of any use of force against children or youths placed in residential care. Today the legislation considering use of force against children and youth placed in residential care is regulated in a report on basis of another legislation and not in its own legislation and therefore this does not live up to the strict requirements of the legal basis. Secondly, because there are areas in the legislation that is not clear enough and therefore could lead to illegal use of force if not interpreted correctly.

Kap. 11 Litteraturliste

Bøger

- Adolphsen, Caroline m.fl.: *Forældres magtanvendelse overfor børn*, U2015B.125.
- Andersen, Jon: *Socialforvaltningsret*, 5. udgave, Nyt Juridisk Forlag, 2013.
- Bønsing, Sten: *Almindelig forvaltningsret*, 3. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2013.
- Christensen, J.P m.fl.: *Dansk statsret*, Jurist- og økonomforbundets Forlag, 2012.
- Hartoft, Hanne: *Magtanvendelse over for anbragte børn og unge*, Jurist – og Økonomforbundets forlag, 2016.
- Kjølbros, Jon Fridrik: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere*, 3. Udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2010.
- Krone Christensen, Stine: *Forældreansvarsloven med kommentarer*, 2. Udgave, Karnov Group, 2014.
- Lorenzen, Peer, m.fl.: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention*, 3. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2011.
- Naur, Eva: *Magtanvendelse over for voksne*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2015.
- Zahle, Henrik: *Danmarks Riges Grundlov med kommentarer*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2006.

Bekendtgørelser

Bekendtgørelse nr. 186 af 20.02.2015: *Om magtanvendelse over for børn og unge anbragt uden for hjemmet.*

Bemærkninger

Bemærkninger til lovforslag nr. LSF 166 af 17.03.2010: *Om ændring af lov om social service og lov om rettens pleje.*

General comment No. 14 (2013): *On the right of the child to have his or hers best interests taken as a primary consideration.*

Bemærkninger til lovforslag nr. L 0 af 16/17.03.2016: *Om voksenansvar over for anbragte børn og unge.*

Betænkninger

Betænkning nr. 1551 af 03.2015: *Om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet.*

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol

Jon Nielsen 28/11 1988 (Psykiatrisk tvangsbehandling af et barn).

Tyrer 25/4 1978 pr 32 (Pågældendes egen opfattelse af handlingen indgår i bedømmelsen).

Hjemmesider

<http://menneskeret.dk/nyheder/boern-faar-mulighed-klage-danmark-fn>, d. 02.03.2016 kl. 16.39.

Konventioner

FN's børnekonvention: *FN-konventionen af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder.*

Love

Lovbekendtgørelse nr. 169 af 05.06.1953: *Danmarks Riges Grundlov.*

Lovbekendtgørelse nr. 750 af 19.10.1998: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.*

Lovbekendtgørelse nr. 873 af 09.07.2015: *Straffeloven.*

Lovbekendtgørelse nr. 1284 af 17.11.2015: *Om Social Service.*

Lovbekendtgørelse nr. 1820 af 23.12.2015: *Om forældreansvar.*

Lovforslag

Lovforslag nr. L 0 af 16/17.03.2016: *Om voksenansvar over for anbragte børn og unge.*

Ombudsmandens inspektionssager

Inspektion af 09.12.2002: *Inspektion af den sikrede institution Stevnstortet* (journalnummer ukendt, fordi inspektionen er foretaget før 2003 og dermed ikke fremgår med journalnummer i online databaser).

Opfølgning på inspektionsbesøg af 09.12.2002: *Inspektion af den sikrede institution Stevnstortet* (journalnummer ukendt, fordi inspektionen er foretaget før 2003, og dermed ikke fremgår med journalnummer i online databaser).

Inspektion af 25.11.2011: *Inspektion af de sikrede afdelinger i specialinstitutionen Sølager* (journalnummer 2011-3532-6289).

Ombudsmandens udtalelser

FOB2013-28 af 07.10.2013: *Magtanvendelse på socialpædagogisk opholdssted (Fonden Kanonen).*

FOB2013-24 af 29.11.2013: *HF-elev bortvist fra uddannelsesforløb og tilhørende kostafdeling som følge af adfærd i fritiden.*

Principafgørelser

C-59-05: Om, at magtanvendelse (...) indeholder en udtømmende opregning af, hvilken magtanvendelse (...) der lovligt kan finde sted inden for det sociale område.

Rapporter

Rambøll: *Konsulentbistand i relation til magtanvendelsesudvalget, 2013.*

Vejledninger

Social - og Integrationsministeriets vejledning nr. 9293 af 23.05.2013: *Om magtanvendelse og andre indgreb overfor børn og unge.* (vejledning nr. 9 til serviceloven).

Social, Børne - og Integrationsministeriets vejledning nr. 9007 af 07.01.2014: *Om særlig støtte til børn og unge og deres familier* (vejledning nr. 3 til serviceloven).